

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Tereza Čížková

**Současná americká zahraniční politika ve vztahu
k Polsku: vývoj, faktory, tendence**

Rigorózní práce

Praha 2014

Autor práce: **Tereza Čížková**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Francis D. Raška, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

ČÍŽKOVÁ, Tereza. *Současná americká zahraniční politika ve vztahu k Polsku: vývoj, faktory, tendence*. Praha, 2013. 79 s. Rigorózní práce (PhDr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra amerických studií. Vedoucí práce doc. PhDr. Francis D. Raška, Ph.D.

Abstrakt

Americká zahraniční politika představuje vzhledem k přetrvávajícímu významu Spojených států a jejich postavení světové velmoci vhodné téma pro bližší analýzu. Zaměření na Polsko a americkou zahraniční politiku ve vztahu k němu umožňuje na konkrétním příkladu zaznamenat faktory, které působí na tvorbu americké zahraniční politiky a zkoumat míru jejich vlivu. Výběh Polska lze zdůvodnit jeho velkým potenciálem, stoupající důležitostí v rámci evropské politiky a dlouhodobým partnerstvím, které se v průběhu historie mezi Polskem a Spojenými státy vytvořilo. Charakterizace faktorů působících při formulaci americké zahraniční politiky umožňuje pochopení tendencí a změn v přístupu k Polsku ze strany Spojených států. Současná zahraniční politika je ovlivněna nejen aktuálním vývojem, ale i historickými souvislostmi a okolnostmi, které mohou mít dopad na její tvorbu a nynější podobu. Jelikož formování amerického přístupu vůči Polsku neprobíhá izolovaně od dalších procesů, závisí jeho výsledná podoba i na dalších proměnných, jakými jsou celková zahraničněpolitická orientace Spojených států, jejich vztah s Ruskem či záležitosti související s bezpečnostní situací. Dynamický vývoj událostí po roce 2001 ilustruje, jak se nové okolnosti mohou promítat do podoby zahraniční politiky a zároveň umožňuje sledovat procesy, které změny v americkém přístupu iniciují v samotném Polsku.

Abstract

Given the enduring importance of the United States and its superpower status, American foreign policy represents a suitable topic for a detailed analysis. The focusing on Poland and the U.S. foreign policy related to it enables to find factors influencing the process of foreign policy-making and to examine the level of their impact. Selecting Poland can be explained by its great potential and rising importance within European politics as well as the long-lasting partnership between Poland and the United States that has been developed over the years. The characterization of factors influencing the formulation of the U.S. foreign policy enables understanding of tendencies and changes in the U.S. approach towards Poland. Contemporary foreign policy is not solely affected by current developments, but also the historical context and circumstances can have impact on its formulation and current shape. The formation of the American approach towards Poland is not completely isolated from other processes and therefore its final outcome depends on subsequent variables such as general American foreign orientation, the relations with Russia or the course of the general security situation. Dynamic development of events since 2001 shows how these new circumstances can be projected into the shape of foreign policy and simultaneously allows us to follow the processes that are being initiated by the U.S. approach in Poland itself.

Klíčová slova

Spojené státy americké, zahraniční politika, Polsko, mezinárodní vztahy, protiraketová obrana, Rusko

Keywords

United States of America, foreign policy, Poland, international affairs, missile defense, Russia

Rozsah práce: 177 939

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze 8. září 2014

Tereza Čížková

Obsah

Obsah	1
Úvod	3
1. Zahraniční politika	7
1.1. <i>Realistický přístup</i>	7
1.2. <i>Idealistický přístup</i>	9
1.3. <i>Neoliberalismus</i>	10
1.4. <i>USA a Polsko</i>	11
2. Historie americké zahraniční politiky	12
2.1. <i>Kořeny americko-polských vztahů</i>	13
2.1.1. Boje za nezávislost	13
2.1.2. Ústava	15
2.1.3. Polská emigrace ve Spojených státech	17
2.2. <i>Americko-polské vztahy ve dvacátém století</i>	21
2.2.1. Formulace americké zahraniční politiky	21
2.2.2. Meziválečná léta	22
2.2.3. 1939-1989	24
2.3. <i>USA a svobodné Polsko</i>	28
2.3.1. Ekonomická pomoc Polsku	29
2.3.2. Spojené státy a vstup Polska do NATO	31
2.3.3. Střední Evropa jako zahraničněpolitická priorita	33
3. Zahraniční politika USA po roce 2000	36
3.1. <i>Válka v Afghánistánu</i>	36

3.2. <i>Válka v Iráku</i>	39
3.3. <i>Vízová politika</i>	42
3.4. <i>USA a plán protiraketové obrany</i>	44
3.4.1. <i>Volby 2008</i>	46
3.5. <i>Rusko</i>	50
3.5.1. <i>Americko-ruský reset</i>	52
3.5.2. <i>Ukrajinská krize</i>	56
3.6. <i>Evropská bezpečnost a USA</i>	60
3.6.1. <i>Severoatlantická aliance</i>	60
3.6.2. <i>Energetická bezpečnost</i>	64
Závěr	67
Summary	71
Seznam literatury a elektronických zdrojů	72

Úvod

Spojené státy americké, vyspělá demokratická země s nejstarší psanou ústavou na světě, se postupně za svých více než 230 let existence zařadily nezpochybnitelně mezi přední světové velmoci. Po Velké Británii přeneseně převzaly vůdcovství demokratického světa a staly se lídrem, jehož postavení vycházelo z politické i ekonomické převahy. Především v poválečném období se Spojené státy vyprofilovaly jako nezpochybnitelná supervelmoc, která určovala chod dějin a měla zásadní dopad na mezinárodní vztahy a průběh světových událostí. Z této pozice hrály Spojené státy stále významnější roli a jejich zahraniční politika ovlivňovala dění takřka po celém světě.

Tématem mé rigorózní práce je současná americká zahraniční politika vůči Polsku, její vývoj, faktory a tendence. Spojené státy patří k mocnostem, které mají rozsáhlý vliv na světové dění a jejichž zahraniční politika je formována mnoha faktory a proměnnými. Zkoumání jejich povahy, původu a zároveň konkrétních dopadů na podobu zahraniční politiky tak nabízí příležitost, jak zhodnotit praktické kroky, které americké administrativy v zahraničněpolitické oblasti a ve vztahu ke konkrétnímu státu činí.

Nabízí se proto možnost analyzovat americkou zahraniční politiku nejen jako celek, ale zaměřit se právě na konkrétní stát. Názorným příkladem, na kterém je možné sledovat a hodnotit vývoj, faktory a tendence zahraniční politiky Spojených států, je Polsko. Mezi důvody pro výběr Polska, a k němu se vztahující americké zahraniční politiky, pak patří především jeho rostoucí, historicky podložený, význam v rámci Evropy, především pak té střední a východní.

Dále je pak výběr tématu americké zahraniční politiky vůči Polsku založen na faktu, že americko-polské vazby mají do minulosti sahající kořeny a i v současnosti patří k jednomu z nejnázornějších příkladů úzké spolupráce, která však v průběhu času zaznamenává oscilace. Ty jsou také předmětem zkoumání této práce, která si

klade za cíl určit hlavní příčiny těchto výkyvů a analyzovat jednotlivé kroky tvůrců zahraniční politiky Spojených států.

Cílem mé rigorózní práce je tedy definovat nejdůležitější proměnné, které určují podobu zahraniční politiky Spojených států amerických vůči Polsku a zhodnotit míru jejich vlivu, případnou vzájemnou souvislost a časovou variabilitu. Jako prostředek k naplnění tohoto cíle bude sloužit analýza historického vývoje a faktorů, které mohou současnou zahraniční politiku určovat, zhodnocení americké vnitřní politiky, jejích zájmů a tendencí a analýza dalších faktorů, které mají na současnou podobu americké zahraniční politiky vůči Polsku vliv.

Rozbor politických, historických a mezinárodněpolitických faktorů působících na podobu americké zahraniční politiky vůči Polsku, a také změn, které tato politika prodělala, představují stěžejní oblast, na niž se tato práce zaměřuje. Dále se věnuje vývojovým tendencím, u kterých je kladen důraz především na jejich příčiny a podstatu a zároveň na zasazení do širších souvislostí mezinárodního vývoje.

Práce se proto nezabývá pouze událostmi bezprostředně souvisejícími s Polskem, ale věnuje se také vnějším faktorům, které mohou mít na její formování přímý či nepřímý vliv. Výběr je založen především na relevanci ke vztahu k Polsku a reflektuje americkou zahraniční politiku v posledních deseti letech.

Zdroji této práce jsou knihy a odborné články zaměřující se na zahraniční politiku Spojených států, její vývoj a aspekty, které ji určují. Mezi ty se řadí například text Roberta Gilpina *The Rise of American Hegemony* mapující cestu Spojených států k pozici světové velmoci a zkoumající souvislosti mezi vojenskou silou, ekonomikou a politicko-společenským uspořádáním, či kniha Louise Henkina a Alberta Rosenthala *Constitutionalism and Rights: The Influence of the United States Constitution Abroad*, která se věnuje americké ústavě a jejímu vlivu mimo jiné právě na polskou ústavu. Přínosem pro tuto práci byla především v komparaci amerických a polských ústavních dokumentů.

Pro stanovení teoretického rámce práce slouží jako výchozí literatura kniha Josepha Nye *Power: The Means to Success in the World Politics*, která představuje

koncept tzv. měkké síly v kontextu formulace zahraniční politiky. Práce Jacka Donnellyho *Realism and International Relations* pak nabízí přehledné zpracování tematiky realistické teorie v mezinárodních vztazích. Další kniha týkající se realistického přístupu v mezinárodních vztazích, *Theory of International Politics* Kennetha Waltze, představuje neorealistickou teorii mezinárodních vztahů a základní charakteristiku jejich systému, kterým je anarchie.

Polsku a jeho politickému a historickému vývoji se věnují i další knižní zdroje, přičemž tato práce čerpá především z jejich kapitol a částí souvisejících se Spojenými státy a vzájemnými americko-polskými vztahy. Mezi nejvýznamnější publikace se řadí tituly od britského historika Normana Daviese, především pak dvoudílná *God's Playground: History of Poland* řadící se k nekomplexnějším a nejvýznamnějším publikacím věnujícím se polské historii. Jeho další kniha *Heart of Europe: A Short History of Poland* se také zabývá polskou historií a vlivem Polska na chod evropských dějin.

Kniha *III Rzeczpospolita: Raport Specjalny* polského autora Andrzeje Chwalby se pak týká polské historie a zároveň i současného dění a tzv. třetí polské republiky. Zahrnuje komplexní změny polské společnosti a klíčové události jako vstup do Severoatlantické aliance či Evropské unie. Vývoji Polska po roce 1989 se také věnují autoři knihy *Polityka zagraniczna RP 1989-2002* Roman Kuźniar a Krzysztof Szczepanik, ve které shrnují polskou zahraniční politiku v uvedených letech a rozebírají vztahy mezi Polskem a jeho klíčovými spojenci včetně Spojených států amerických.

Jako zdroje této práce dále slouží více než dvě desítky odborných článků postihujících všechna dotčená témata. Mezi nimi lze uvést studie publikované v odborných periodících jako *Political Science Quarterly* či *International Affairs* přístupných z internetové databáze JSTOR, nebo texty institucí orientujících se na studium mezinárodních vztahů jako je *Council on Foreign Relations*, *Centre for Strategic and International Affairs*, *Institute of European Affairs*, *Institute of Public Affairs* či *Cato Institute*. Kromě anglicky psaných článků a studií práce čerpá

i z polských zdrojů – lze jmenovat texty *Centra Stosunków Międzynarodowych* či *Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych*. Další texty pochází od členů amerického think-tanku *The Piast Institute*, jehož hlavní oblastí zkoumání jsou americko-polské vztahy.

Práce také vychází z primárních dokumentů, jejichž zdroji jsou stránky Bílého domu, amerického ministerstva zahraničí, Národního archivu, edice FRUS (*Foreign Relations of the United States*) či stránek Organizace spojených národů. Mezi další relevantní zdroje lze zařadit internetové stránky *Council on Foreign Relations*, *Instytutu Pamięci Narodowej* nebo *Polish American Congress*.

1. Zahraniční politika

Existuje řada teorií popisujících zahraniční politiku státu, její podoby, faktory, které terminují ji i její hlavní aktéry. Pro bližší zkoumání zahraniční politiky konkrétní země, kterou jsou v případě této práce Spojené státy americké, je tedy přínosné načrtnout základní tezi, z níž budou v dalších kapitolách vycházet jednotlivé aspekty a faktory americké zahraniční politiky vůči Polsku.

Zahraniční politika je ovlivňována externími a interními faktory. K externím faktorům patří především mezinárodněpolitická situace a globální problémy mající větší či menší vliv na daný stát. Za interní faktory lze považovat například vnitropolitickou situaci či vliv zájmových skupin na rozhodovací procesy v oblasti zahraniční politiky. Zahraniční politiku Spojených států lze také hodnotit podle dvou tradičních přístupů k mezinárodním vztahům – realistického a idealistického.

1.1. Realistický přístup

Realistický přístup k zahraniční politice předpokládá, že se státy řídí racionálním jednáním motivovaným zajištěním vlastních zájmů. Stát jako hlavní aktér anarchistického mezinárodního prostředí¹ musí zabezpečit svoji existenci a přežití, o což se snaží mimo jiné získáváním dostatečných zdrojů a budováním tzv. *hard power* s cílem získat nad ostatními aktéry převahu².

Samotný realismus se vyvíjel a stále vyvíjí, ve své klasické formě a původním významu ho lze v 21. století vnímat pouze okrajově. Nahradil ho neorealismus, vycházející z racionalistického paradigmatu a navazující na silící kritiku tradičního realismu, a strukturální realismus, který klade větší důraz na strukturu mezinárodních vztahů a rovnováhu moci než na lidskou povahu jako původce chování států a jejich

¹ Jedná se o prostředí, ve kterém chybí klasické uspořádání a přítomnost uznávaných autorit (pozn. autorky)

² Jack Donnelly, „Realism and International Relations“, *Library of Congress*, <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam032/99053676.pdf> (ověřeno k 2. 3. 2012)

snahy získat moc³. Třemi základními principy, kterými se řídí mezinárodní vztahy, jsou pak bezpečnostní dilema, rovnováha sil a národní zájmy⁴. Posledním z přístupů vycházejícím z realismu je neoklasický realismus navazující ve své podstatě na práce Hanse Morgenthaua, avšak vyzdvihující úlohu hegemonu v systému mezinárodních vztahů⁵.

Na základě výše zmíněných fundamentů lze charakterizovat faktory ovlivňující tvorbu zahraniční politiky z realistického pohledu. Snaha zajistit vlastní existenci prostřednictvím zvyšování politické, vojenské a ekonomické síly země vede v multipolárním světě i k potřebě budovat spojenečství a zvyšovat tím vlastní bezpečnost. Tímto motivem by bylo možné zdůvodnit i podobu základních pilířů americké zahraniční politiky, ať už v obecné rovině, či v té konkrétní se zaměřením na politiku vůči Polsku.

Polsko jako objekt americké zahraniční politiky je bezpochyby důležitou evropskou zemí, která má například podle více než sto let staré teorie sira Halforda Mackindera významnou geopolitickou pozici. Mackinderův text Geografický střed dějin⁶ poukazuje na východní Evropu jako na klíčový region, jehož ovládnutí je nezbytné pro dominanci v Eurasii a tím dominanci na světě. Mackinder tím tak do jisté míry předpověděl, že právě tento region získá strategický význam projevující se v průběhu celého století.

Nynější mezinárodněpolitická situace se značně liší od doby, ve které Mackinder svoji teorii publikoval, ale význam východní Evropy, tedy i Polska, zůstává značný, což dokazují i dějiny uplynulého dvacátého století. I z tohoto důvodu je relevantní věnovat pozornost právě americké zahraniční politice vůči Polsku, neboť

³ John J. Mearsheimer, „Structural Realism“, *The University of Chicago*, <http://mearsheimer.uchicago.edu/> (ověřeno k 2. 3. 2012)

⁴ Kenneth Waltz, *Theory of International Politics* (Long Grove: Waveland Press, 2010)

⁵ např. Robert Gilpin, „The Rise of American Hegemony,“ in *Two Hegemonies: Britain 1846-1914 and the United States 1941-2001* edited by Patrick Karl O'Brien and Armand Clesse (Aldershot: Ashgate Publishing, Ltd., 2002)

⁶ Halford J. Mackinder, „The Geographical Pivot of History“, *The Geographical Journal*, Vol. 23, No. 4 (Apr., 1904), pp. 421-437, <http://www.jstor.org/stable/1775498> (ověřeno k 2. 3. 2012)

Polsko samotné hraje v současné době důležitou úlohu v evropských záležitostech a na svém významu dále získává.

1.2. Idealistický přístup

Americká zahraniční politika se však kromě realistického přístupu v mezinárodní politice řídila často i specifickým druhem idealismu, který byl posilován zvláštním pojetím Spojených států jako takzvaného *města na hoře*⁷, determinovaného šířit svobodu a demokracii. Po druhé světové válce Spojené státy převzaly, i v rámci tohoto konceptu, roli lídra svobodného světa a ukončily tak období izolacionismu převládající v americké zahraniční politice v meziválečných letech.

Tato nová úloha Spojených států ve světě byla podpořena také americkým excepionalismem⁸, dalším charakteristickým rysem majícím vliv i na zahraniční politiku země. Pád železné opony posílil americkou pozici ve světě a Spojené státy se tak během devadesátých let staly hegemonem v rámci mezinárodních vztahů. Demokratizační procesy zahájené ve střední a východní Evropě probíhaly za výrazného přispění právě Spojených států, které se staly do určité míry jejich garantem.

Z hlediska idealistického přístupu k zahraniční politice se tedy nabízí vysvětlení amerického zapojení do evropského i světového dění v devadesátých letech a na počátku dvacátého prvního století. Prosazování a šíření demokratických principů, politická a ekonomická pomoc při přechodu postkomunistických zemí k demokratickým vládám či celkové budování nového systému mezinárodních vztahů, který by plnohodnotně nahradil bipolární studenoválečný svět založený na konfrontaci a doktríně vzájemně zaručené destrukce – všechny tyto americké iniciativy by se daly hodnotit právě optikou idealistického pojetí zahraniční politiky.

⁷ *city upon a hill*, puritánský koncept, který definoval John Winthrop ve svém kázání nazvaném „Vzor křesťanské shovívavosti“ (1630) vycházejícím z Ježíšova Kázání na hoře, označuje přeneseně ideál společenství, které je příkladem pro celý svět (pozn. autorky)

⁸ přesvědčení, že americký národ je výjimečný a předurčený šířit dále svobodu a demokracii (pozn. autorky)

1.3. Neoliberalismus

K jednomu z hlavních přístupů, který je v souvislosti s americkou zahraniční politikou vhodné zmínit, patří neoliberalismus a především pak jeho koncept tzv. měkké síly (*soft power*). Právě tato měkká síla, neboli „schopnost země dosáhnout cílů ve světové politice, o které usiluje, protože ostatní země, obdivujíc její hodnoty, napodobujíc její příklad a aspirujíc na její úroveň prosperity a otevřenosti, ji chtějí následovat“⁹, souvisí s liberálním pojetím zahraniční politiky.

Mezi zdroje měkké síly se řadí politické hodnoty daného státu, jeho stabilita a prosperita, morální kredit a respekt v zahraničí, ale také například kultura. Stát díky měkké síle zvyšuje svůj vliv a posiluje své mezinárodní postavení, k čemuž využívá primárně nevojenských prostředků v podobě bilaterálních a multilaterálních mezinárodních jednání či řešení případných sporů u mezinárodních organizací apod.

Spojené státy používají měkkou sílu s cílem zlepšit vlastní kredibilitu v zahraničí, často ji také užívají v kombinaci s klasickou silou tvrdou (*hard power*). Sledování tohoto přístupu k zahraniční politice ve vztahu k Polsku umožňuje zaznamenat jeho nejvýznamnější aspekty. Pro závěry práce se tak jeví jako přínosné zhodnotit zvolené postupy při prosazování amerických zájmů zahrnující také měkkou sílu a následně analyzovat, jaký měly dopad na vzájemné vztahy.

⁹ Joseph Nye, *Soft Power: The Means to Success in the World Politics* (New York: PublicAffairs, 2004), str. 5

1.4. USA a Polsko

Zahraniční politika vůči Polsku, tedy postkomunistické zemi transformující svůj politický, ekonomický i společenský systém a procházející významnou etapou dějin, představuje vhodný příklad, který je možné podrobit širší analýze. Dva aspekty americké zahraniční politiky, tedy výše stručně nastíněné realistické a idealistické hledisko, dovolují určit hlavní faktory ovlivňující politiku Spojených států vůči Polsku a identifikovat stěžejní události v jejím vývoji.

K faktorům, na které se tato práce zaměřuje, patří historický vývoj vzájemných vztahů a celkové geopolitické situace určující podobu a dynamiku americké zahraniční politiky. Historii americko-polských vztahů, stejně jako existenci ruského aspektu či vojenských operací v Iráku a Afghánistánu, lze kategorizovat jako další externí faktory mající vliv na tvorbu současné politiky.

Za nejvýznamnější interní faktory americké zahraniční politiky je možné považovat především vliv krajanských spolků ve Spojených státech a vliv zájmových a mocenských skupin na rozhodování jak exekutivních, tak legislativních orgánů. Důležitou roli v obecné rovině pak může hrát polská menšina ve Spojených státech a s ní související společensko-kulturní aspekt, který je také možné zařadit mezi interní faktory mající vliv na podobu americké zahraniční politiky.

2. Historie americké zahraniční politiky

Historie americké zahraniční politiky vůči Polsku a celková dynamika vzájemných vztahů, která se vyvíjela v průběhu času, představuje první z faktorů, kterými se tato práce zabývá. Rozdělení této kapitoly reflektuje jednotlivé historické úseky, které jsou také členěny s ohledem na dějinný vývoj polského státu, který americká zahraniční politika reflektovala.

První část kapitoly je proto zaměřena obecněji na témata, která spojují americký a polský národ, než přímo na americkou zahraniční politiku, která ve zkoumaném období prakticky neexistovala, neboť Polsko ztratilo v roce 1795 na více než jedno století svoji státní suverenitu. Jejich stručný nástin umožní vidět aktuální události a podobu současné americké zahraniční politiky i skrze tuto optiku.

V druhé části kapitoly je věnována pozornost vývoji vzájemných vztahů a politiky Spojených států vůči Polsku po roce 1918, kdy byla obnovena polská státnost a nezávislost a Polsko se tak znovu se objevilo na politické mapě světa. Tato část obsahuje analýzu jednotlivých etap vývoje, v rámci nichž je kladen důraz především na aspekty přímo či nepřímo ovlivňující moderní historii americko-polských vztahů. Největší pozornost je věnována historickému vývoji po pádu železné opony a konci vlády komunistického režimu v Polsku. Tyto události představují významný milník ovlivňující i formulaci zahraniční politiky Spojených států.

2.1. Kořeny americko-polských vztahů

Pro komplexní analýzu současné podoby americké zahraniční politiky vůči Polsku je důležité vzít v úvahu i kořeny americko-polských vztahů, na kterých je postavena a které ji tak i v současnosti s větší či menší intenzitou determinují. Mezi nejvýznamnější faktory s aktuálním přesahem lze zařadit podobnou historickou zkušenost s bojem za nezávislost, tvorbu a výslednou podobu demokratické ústavy a v neposlední řadě také existenci polské emigrace do Spojených států a vznik tzv. americké Polonie, její početnost, společenský vliv či zastoupení v jednotlivých oblastech Spojených států.

2.1.1. Boje za nezávislost

Historie vzájemných vztahů mezi americkým a polským národem sahá až do časů americké války za nezávislost. Ač geografickou polohou velmi vzdáleni, bojem za nezávislost však spojeni, předci dnešních Američanů a Poláků sdíleli podobné ideje a především touhu vymanit se z nadvlády jiných mocností. V případě americké války za nezávislost, která vypukla po sérii sporů mezi kolonisty a britskou vládou, se jednalo především o získání nezávislosti a vytvoření zcela nového státního útvaru, jehož podoba se teprve formovala během prvních porevolučních let.

Situace, ve které se nacházela tehdejší polsko-litevská Republika obou národů, byla přesně opačná. Polsko-litevské soustátí, fungující na principu federativního uspořádání již od poloviny šestnáctého století¹⁰, se v období vlády Stanisława Augusta Poniatowského začalo hroutit. Upadající vliv Republiky obou národů a vnitřní spory v kombinaci s decentralizací moci krále způsobenou především nejednotnou avšak

¹⁰ Norman Davies, *Heart of Europe: A Short History of Poland* (Oxford: Oxford University Press, 1986), str. 296

silnou šlechtou umožnily okolním evropským mocnostem zrealizovat jejich územní nároky v roce 1772 v rámci tzv. prvního dělení Polska¹¹.

Již v období před dělením se však v Polsku projevovala náklonnost k myšlenkám demokracie, i když spíše tzv. šlechtické demokracie než té pluralitní¹². Právě polská šlechta se významně podílela na omezování moci krále a tyto pokrokové myšlenky sdílela s Otcí zakladateli¹³. Samotný název státu *Rzeczpospolita*, tedy republika, od čtrnáctého století platící zákon ekvivalentní k *Habeas corpus* nebo heslo *Nic o nás bez nás*¹⁴, který v podobě *No taxation without representation*¹⁵ symbolizoval také revoluci americkou, to vše vytvořilo ideologický základ budoucího polského státu.

Zatímco americké kolonie teprve bojovaly o možnost vytvoření vlastního nezávislého státu, Poláci čelili stupňující se hrozbě trvalého zániku Republiky obou národů a úplnému podrobení se Rusku, Prusku a Rakousku. Silná tradice polských ozbrojených povstání však byla velmi blízká americkému odhodlání zbavit se britských koloniálních pout. I to byl jeden z důvodů, proč se mladý polský inženýr Tadeusz Kościuszko, pobývající tou dobou v Paříži, rozhodl zapojit do americké revoluce.

Kościuszko, jeden z nejslavnějších Poláků, se stal, jako plukovník Washingtonovy Kontinentální armády, hrdinou boje za nezávislost a později mu dokonce bylo za zásluhy ve válce uděleno americké občanství. Systém pevností, které Kościuszko projektoval, přispěl ke konečné porážce britských vojsk a Američané si tak dodnes Tadeusze Kościuszka, někdy také přezdívaného *polský Lafayette*¹⁶, připomínají jako jednu z významných postav revolučních dějin. Kościuszko se také během let, které strávil na americké půdě, stal blízkým přítelem Thomase Jeffersona, autora

¹¹ Norman Davies, *God's Playground: History of Poland (Volume I – The Origins to 1795)* (New York: Columbia University Press, 1982), str. 521

¹² Anita Krystyna Shelton, *The Democratic Idea in Polish History and Historiography* (New York: Columbia University Press, 1989), str. 5

¹³ Louis Henkin a Albert Rosenthal, eds. *Constitutionalism and Rights: The Influence of the United States Constitution Abroad*. (New York: Columbia University Press, 1990), str. 284

¹⁴ Davies, „Heart of Europe: A Short History of Poland“, str. 297

¹⁵ žádné zdanění bez zastoupení (pozn.autorky)

¹⁶ Norman Davies, *God's Playground: History of Poland (Volume I – The Origins to 1795)*, (New York: Columbia University Press, 1982), str. 533

amerického Prohlášení nezávislosti, s jehož hlavními myšlenkami se sám ztotožňoval¹⁷.

Tadeusz Kościuszko však nebyl jediným významným Polákem, který se aktivně zúčastnil amerického boje za nezávislost. Kazimierz Pułaski, rodák z Varšavy, sloužil ve Washingtonově armádě v hodnosti generála a působil jako velitel kavalérie¹⁸. Do řad Kontinentální armády Pułaského vybral sám Benjamin Franklin na doporučení generála Lafayettea, motivován jeho nespornými velitelskými dovednostmi a ochotě bojovat za svobodu v časech útlaku¹⁹. Sám Pułaski se brzy po svém příjezdu z Evropy proslavil hrdinským činem, když při neočekávaném britském útoku svou rychlou reakcí a výborným taktickým úsudkem dokázal odvrátit porážku kavalérie a zachránit tím tak život George Washingtona, jehož jednotce hrozilo obklíčení přesilou Britů.

Další méně známí Poláci bojovali po boku amerických kolonistů, aby proti Britům uhájili nezávislost a mohli vybudovat fungující a prosperující republiku. Tím, že někteří z nich, mezi nimi i Pułaski, nakonec ve válce za nezávislost padli, přinesli nejvyšší oběť boji za svobodu, čehož si Američané dodnes váží a jejich odkaz si pravidelně připomínají²⁰. Dvěma nejvýznamnějším Polákům v řadách Washingtonovy armády, tedy Kościuszkovi a Pułaskému, nechali Američané zbudovat v roce 1910 pomníky k připomenutí přínosu Spojeným státům americkým²¹.

2.1.2. Ústava

Revoluční ozvěny doléhající do stále více existenciálně ohroženého Polska z Francie a Spojených států, se promítly do vytvoření ústavy, jejíž základ tvořily právě

¹⁷ „General Thaddeus Kosciuszko 1746 – 1817 Hero of America and Poland“, Polish American Centre, <http://www.polishamericancenter.org/Kosciuszko.htm> (ověřeno k 12. 6. 2012)

¹⁸ „Kazimierz Pułaski“, Polska – Oficjalny portal promocyjny Rzeczypospolitej Polskiej, <http://www.poland.gov.pl/kazimierz,pulaski,6779.html> (ověřeno k 12. 6. 2012)

¹⁹ „Kazimierz Pułaski“, Muzeum imienia Kazimierza Pułaskiego w Warce-Winiarach, http://www.muzeumpulaski.pl/html/kazimierz_pu3aski.html (ověřeno k 12. 6. 2012)

²⁰ například během tzv. Pułaski Day Parade, která probíhá v New Yorku (viz. <http://www.pulaskiparade.org/>), či v rámci vzpomínkových akcí při výročí Pułaského smrti v bitvě u Savannah (tzv. General Pułaski Memorial Day) organizovaných ve městech s významným podílem obyvatel polského původu jako je Chicago apod.

²¹ Andrzej Chwalba, *Historia Polski 1795-1918* (Krakow: Wydawnictwo Literackie, 2001), str. 537

myšlenky demokracie, tedy i jeden z pilířů nově budovaného amerického politického a společenského systému. Takzvaná Ústava 3. května, připravená královými spolupracovníky s přispěním některých členů polského Sejmu²², byla přijata v roce 1791²³.

Principy, na kterých jsou obě ústavy založeny, se týkají především v té době pokrokového politického uspořádání a zároveň navazují na *Magnu Chartu Libertatum* či *Habeas Corpus Act*²⁴. Zatímco v Evropě převažovaly systémy absolutisticko-monarchistické, polská ústava, zároveň druhá nejstarší na světě právě po té americké, se v některých aspektech velmi blížila moderním demokratickým ústavám. Také během politické debaty týkající se připravované ústavy se v Polsku často odkazovalo na americký systém a jeho aspekty včetně společenského uspořádání – jedním z požadavků polských reformátorů bylo například přijetí dokumentu typu Virginské deklarace práv²⁵.

Mezi nejvýznamnější aspekty podobnosti Ústavy 3. května a ústavy americké patřilo rozdělení moci do tří složek - zákonodárné moci (v americkém případě Kongres a v polském Sejm), výkonné moci v podobě krále v Polsku a prezidenta ve Spojených státech a nezávislé moci soudní.

Společným rysem doby, ve které oba dokumenty vznikaly, bylo přiznání volebního práva pouze určité skupině obyvatel. Zatímco ve Spojených státech se jednalo o bílé muže vlastníci například více než 50 akrů půdy či určitý finanční obnos (o konkrétním omezení rozhodovaly jednotlivé státy), podle Ústavy 3. května se volební právo týkalo jen šlechty a například měšťané mohli pouze vysílat své zástupce do Sejmu²⁶.

²² tzv. Čtyřletý Sejm, činný v letech 1788 až 1791, za jeho působení došlo k mnoha reformním změnám završeným přijetím ústavy (pozn. autorky)

²³ Marceli Kosman, *Dějiny Polska* (Praha: Nakladatelství Karolinum, 2011), str. 195

²⁴ Janus Justyński, *The Origin of Human Rights (Proceedings at the Seminar May 3-5, 1991)*, (Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 1991), str. 59

²⁵ Henkin, Rosenthal, eds. „Constitutionalism and Rights: The Influence of the United States Constitution Abroad“, str. 286

²⁶ *ibid.*

Otázka práv člověka byla ve Spojených státech vyřešena dodatky ústavy v podobě *Bill of Rights*, zatímco v Polsku vzhledem k negativnímu vývoji mezinárodní situace a ruskému tlaku vedoucímu až k vzájemné válce k dalším demokratizačním změnám nedošlo. Národní povstání proti ruské agresi a druhému dělení Polska vedené Tadeuszem Kościuszkem bylo mimo jiné inspirováno právě americkými idejemi, a to především v otázce práv obyvatel. Rolníci a měšťané získali právě během povstání plná politická práva a svobody, jejichž praktickým dopadem byla možnost vstoupit do Kościuszkovy povstalecké armády²⁷.

Zánik polského státu v roce 1795 však znamenal konec platnosti Ústavy 3. května a na více než 120 let také zastavil polské snahy o vybudování moderního státu s demokratickými principy. Spojené státy se staly cílem několika vln polských emigrantů, kteří se snažili najít především lepší pracovní uplatnění a životní podmínky, někteří se však pro emigraci rozhodli z politických důvodů.

2.1.3. Polská emigrace ve Spojených státech

Přesné počty polských přistěhovalců do Spojených států z konce osmnáctého a počátku devatenáctého století, tedy v prvních letech po zániku Polska, lze dohledat jen s obtížemi. Důvodem je prakticky neexistence údajů týkajících se jednotlivých národností přistěhovalců z oblastí záborů. Emigranti byli totiž evidováni podle státu, ze kterého pocházeli, tedy Rakouska, Pruska nebo Ruska. Tito emigranti se pak zpravidla připojili k dalším Polákům, kteří přišli z Evropy už na samém počátku osídlování nového kontinentu.

Několik polských kolonistů se totiž usídlilo už v Jamestownu, první trvalé anglické osadě na území dnešních Spojených států, která byla založena Virginskou Společností v roce 1607. Sám kapitán John Smith si měl vyžádat polské skláře, kteří

²⁷ Henkin, Rosenthal, eds. „Constitutionalism and Rights: The Influence of the United States Constitution Abroad“, str. 287

následující rok skutečně přijeli a zapojili se do společného budování osady²⁸. Šest polských kolonistů se také zapsalo do dějin vůbec první stávkou zorganizovanou na protest proti nemožnosti hlasovat ve volbách do legislativního orgánu²⁹. Protest byl přelomový především s ohledem na důvod, pro který stávka vypukla – hlasovacímu právu. To bylo nejprve uděleno pouze kolonistům původem z Anglie, avšak krátká, ale velmi účinná stávka nakonec zajistila i polským osadníkům stejná práva.

V průběhu devatenáctého století zaznamenávaly americké imigrační úřady několik vln přistěhovalců z oblastí zaniklého polského státu. K masovějšímu příchodu Poláků do Spojených států začalo docházet zhruba od poloviny devatenáctého století, když skokový nárůst v migraci způsobila nepříznivá ekonomická situace a také útlak ze strany německých úřadů³⁰. Jednalo se především o farmáře, kteří se usazovali v Texasu, kde měli poměrně snadný přístup k levné zemědělské půdě.

Naopak další emigrační vlna v podobě rakouských Poláků, kteří opustili oblast Haliče kolem roku 1880, přišla do Spojených států v době, kdy docházelo k růstu cen pozemků, a nacházela tak uplatnění mnohem hůře. Celkem do roku 1891 přišlo do Spojených států okolo půl milionu Poláků³¹, avšak vůbec největší imigrační vlna následovala v posledních letech devatenáctého století. Příliv polských přistěhovalců kulminoval před první světovou válkou, konkrétně v letech 1912 a 1913 americké imigrační úřady zaznamenaly celkem 174 tisíc osob hlásící se k polské národnosti³².

Mezi nejvyhledávanější lokality, v kterých se nově příchozí usazovali, patřil stát Pensylvánie, kde mnozí imigranti nacházeli pracovní uplatnění v ocelárnách

²⁸ „400th Anniversary of the Arrival of the First Polish Settlers in America on October 1, 1608“, Polish-American Centre, <http://www.polishamericancenter.org/FirstSettlers.html> (ověřeno k 14. 6. 2012)

²⁹ Philip L. Barbour, „The Identity of the First Poles in America“, *The William and Mary Quarterly*, Third Series, Vol. 21, No. 1 (Jan., 1964): 77-92, <http://www.jstor.org/stable/1923357> (ověřeno k 14. 6. 2012)

³⁰ Katharine Garstka, „U.S. Polish Immigration Patterns Before WWI“, *Suite 101*. <http://suite101.com/article/us-polish-immigration-patterns-before-wwi-a173489> (ověřeno k 14. 6. 2012)

³¹ Thaddeus Radzilowski, „Polish emigration before 1914“, *The Piast Institute*, http://www.piastinstitute.org/assets/library/polish_emigration_before_1914_radzilowski_t.PDF (ověřeno k 14. 6. 2012)

³² Matthew Magda, „Poles in Pennsylvania“, *Pennsylvania Historical & Museum Commission*, <http://www.portal.state.pa.us/portal/server.pt/community/groups/4286/peles/471930> (ověřeno k 14. 6. 2012)

v Pittsburgu. Stejně tak New York se řadil k městům, ve kterých se Polákům dařilo najít zaměstnání, často proto přicházeli i s celými rodinami. Největší polská diaspora se usadila v oblasti Velkých jezer, kde mělo na přelomu devatenáctého a dvacátého století skoro čtyřicet procent tamější populace polské kořeny³³.

Ve dvacátém století přicházely skupiny Poláků do Spojených států z ekonomicko-politických důvodů, mezi které lze zařadit obě světové války a také poválečný vývoj Polska. Příliv emigrantů byl však částečně omezen americkým Imigračním zákonem z roku 1924 stanovujícím kvóty pro počet přistěhovalců³⁴. Proto se počet nově příchozích obecně snižoval, výjimku tvořil nárůst přistěhovalců ve čtyřicátých letech a poté další vlna polských imigrantů po roce 1981, kdy v Polsku vyvrcholily události, spojené s celospolečenskými změnami iniciovanými hnutím *Solidarność*, vyhlášením stanného práva.

Mezi města s největším podílem obyvatel polského původu se kromě Chicaga, které stalo centrem tzv. americké Polonie, tedy polské diaspory čítající v současnosti okolo deseti milionů osob³⁵, řadí New York, Filadelfie, Los Angeles a Milwaukee. Ve státech jako je Wisconsin a Michigan se podíl obyvatel polského původu pohybuje okolo devíti procent z celkové populace daného státu, přičemž v některých městech žije i více než padesát procent Poláků či Američanů s polskými kořeny³⁶.

Obyvatelé Spojených států, kteří jsou polského původu, tedy představují zhruba tříprocentní menšinu z celkové americké populace. V průběhu let vznikalo množství krajanských spolků, jejichž účelem bylo především usnadnit každodenní život imigrantů. Některé z nich ale sloužily k politickým cílům, ať už k prosazení požadavků polské menšiny či k podpoře odboje v Polsku. Největší takovou organizací

³³ Radzilowski, „Polish emigration before 1914“

³⁴ konkrétně se jednalo o 2% z celkového počtu osob žijících ve Spojených státech v roce 1890 pocházejících z dané země zdroj: „1924 Immigration Act“, *University of Washington – Bothell*, http://library.uwb.edu/guides/USimmigration/1924_immigration_act.html (ověřeno k 16. 6. 2012)

³⁵ Krzysztof Szczerski, *Podmiotowość geopolityczna: Studia nad polską polityką zagraniczną* (Warszawa: KSAP, 2009), www.ksap.gov.pl/ksap/file/publikacje/5_podmiotowosc.pdf (ověřeno k 16. 6. 2012)

³⁶ „Polish Ancestry“, Polish Ancestry Maps, <http://www.epodunk.com/ancestry/Polish.html> (ověřeno k 17. 6. 2012)

je bezesporu Kongres americké Polonie (*Kongres Polonii Amerykańskiej/Polish American Congress*) založený v roce 1944³⁷.

Kongres americké Polonie (dále jen jako „PAC“) je zastřešující organizací pro více než tři tisíce různých klubů a organizací působících v oblastech obchodu, vzdělávání, kultury, náboženství či péče o veterány³⁸. Činnost PAC je rozdělena na dvě hlavní linie, a to na agendu týkající se Poláků žijících ve Spojených státech a agendu zahrnující pomoc Polsku samotnému³⁹. V rámci této činnosti si PAC vytyčil hned několik strategických cílů, jejichž dosažení je společné pro všechny jeho členy.

Nejvýznamnějším politickým cílem je bezesporu „koordinace hlavních snah americké Polonie cílených na ovlivnění legislativy důležité pro Polsko a americkou Polonii“⁴⁰. Konkrétně se v minulosti jednalo o problematiku rozšiřování Severoatlantické aliance a stále velmi aktuální je otázka zařazení Polska do programu Visa Waiver, které by znamenalo zrušení stávající nutnosti žádat o vízum v případě návštěvy Spojených států s turistickým či obchodním účelem na dobu kratší než devadesát dní⁴¹.

V minulosti to byly právě polské krajanské organizace, které pomáhaly udržovat povědomí o polském demokratickém hnutí, a to nejprve tom antifašistickém a později antikomunistickém. Stály také za snahami revidovat rozhodnutí vítězných mocností o rozdělení vlivu nad Evropou, které PAC ústy svého prezidenta Rozmarka otevřeně odsoudil⁴². Během posledních dvou válečných let PAC pomáhal polským uprchlíkům a válečným obětem po celém světě a později sloužil mimo jiné jako platforma pro artikulaci postojů polské emigrace ve Spojených státech.

³⁷ „Polish American Congress“, Polish American Congress, <http://www.pac1944.org/org/aboutus.htm> (ověřeno k 17. 6. 2012)

³⁸ „Polish American Congress“, Polish American Congress, <http://www.pac1944.org/org/aboutus.htm> (ověřeno k 17. 6. 2012)

³⁹ „Mission“, Polish American Congress, <http://www.pac1944.org/org/mission1page.pdf> (ověřeno k 17. 6. 2012)

⁴⁰ ibid.

⁴¹ „Visa Waiver Program“, The Department of State, http://travel.state.gov/visa/temp/without/without_1990.html#vwp (ověřeno k 17. 6. 2012)

⁴² Casimir Lenard, „Historic Role of Polish American Congress in U.S.-Polish Relations“, <http://www.pac1944.org/history/CasPaper.pdf> (ověřeno k 17. 6. 2012)

Činnost polských krajanských organizací prospěšná nejen s ohledem na Polsko, ale měla vliv také na vnímání východního bloku jako celku. Po pádu železné opony se polské organizace soustředily na podporu snah Polska začlenit se do transatlantického společenství a transformovat politický, ekonomický a společenský systém.

2.2. Americko-polské vztahy ve dvacátém století

Dvacáté století se svojí dynamikou vytvářelo často měnící se kulisy vývoje americko-polských vztahů. Nejvýznamnější událostí byla logicky obnova nezávislosti polského státu, která umožnila také započít budování plnohodnotných diplomatických vztahů. S tím souviselo i definování a následné formulování zahraniční politiky Spojených států, která podléhala nejen vývoji světových událostí, ale také vnitropolitickým vlivům a rozdílným cílům, na který se jednotlivé americké administrativy orientovaly.

Členění této kapitoly reflektuje časovou osu, majoritní část je však věnována událostem po roce 1989, které již přímo souvisí se současnou americkou zahraniční politikou. Zachycuje mimo jiné tedy rozhodnutí administrativy George H. W. Bushe a politiku vůči Polsku prosazovanou demokratickým kabinetem Billa Clintona v devadesátých letech dvacátého století, jejímž nosným tématem se stal vstup Polska do NATO.

2.2.1. Formulace americké zahraniční politiky

Dlouhodobé trendy a strategické cíle americké zahraniční politiky zůstávají po desetiletí neměnné, patří mezi ně především podpora mírového a demokratického

rozvoje světa a zajištění prosperity nejen Američanů, ale i ostatních národů⁴³. Konkrétní priority a cíle zahraniční politiky jsou definovány jednotlivými administrativami a mohou se lišit nejen z důvodu měnící se mezinárodněpolitické situace, ale také příslušnosti k politické straně či určitému názorovému proudu.

Není možné opomenout, že za stanovení hlavního kurzu zahraniční politiky ve Spojených státech je odpovědný prezident, který i díky možnosti výběru ministra zahraničí, poradce pro národní bezpečnost či dalších členů prezidentského týmu vytváří podmínky, za kterých jsou jím vytyčené priority konkretizovány a uváděny do praxe. Proto je důležité z hlediska určování aktuálního kurzu zahraniční politiky, zda je prezident demokrat či republikán, liberál nebo konzervatívec.

2.2.2. Meziválečná léta

Podoba americké zahraniční politiky vůči Polsku se proto v minulosti měnila s ohledem na úřadující administrativu. Demokrat Woodrow Wilson předložil vlastní vizi mezinárodních vztahů po skončení první světové války, která zahrnovala i nové uspořádání v Evropě. Součástí Wilsonova konceptu bylo také obnovení polského státu jako „sjednoceného, nezávislého a autonomního“⁴⁴. Už během válečných let se americká vláda podílela na materiální podpoře Poláků na boji sužovaných okupovaných územích bývalého polského státu. Příspěvek Spojených států dokonce přesahoval padesát procent veškeré materiální pomoci, která ze zahraničí v té době přicházela⁴⁵.

Po vyhlášení nezávislé polské republiky v listopadu 1918 a následném formování prozatímní vlády se začaly vytvářet i oficiální diplomatické vazby mezi Polskem a Spojenými státy. Americký ministr zahraničí Robert Lansing

⁴³ „Mission Statement“, U.S. Department of State, <http://www.state.gov/s/d/rm/index.htm#mission>, (ověřeno k 10. 9. 2012)

⁴⁴ „President Woodrow Wilson’s Fourteen Points“, The Avalon Project: Documents in History, Law and Diplomacy (Yale Law School), http://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp, (ověřeno k 10. 9. 2012)

⁴⁵ Kosman, „Dějiny Polska“, str. 248

22. ledna 1919 informoval Ignáce Paderewského, v té době zastávající funkci předsedy vlády a ministra zahraničí, že Spojené státy diplomaticky uznaly polskou vládu⁴⁶.

Do druhé světové války se vzájemné vztahy vyvíjely kladně, avšak nikterak dynamicky vzhledem k celkovému americkému přístupu k evropským otázkám. Doktrína izolacionismu v zahraniční politice Spojených států, kterou prakticky zahájilo odmítnutí amerického členství ve Společnosti národů, znamenala utlumení amerického zasahování do záležitostí Evropy.

V prvních poválečných letech se americká vláda zaměřila primárně na potravinovou a materiální pomoc distribuovanou ve střední Evropě, a především právě v Polsku, prostřednictvím *American Relief Administration* (dále jen jako „ARA“) vedené pozdějším prezidentem Herbertem Hooverem⁴⁷. Pro Polsko byla tato pomoc klíčová, neboť po válce obyvatelstvo trpělo nedostatkem základních potravin a oblečení, zemědělství a průmysl byly v troskách a zajistit pronikavé zlepšení nebylo v silách nové polské vlády. Díky programu spravovanému ARA si prezident Wilson spolu s Herbertem Hooverem získali mezi běžnými Poláky širokou podporu a Spojené státy tak sehrály pozitivní roli při budování moderního Polska.

Navzdory převládající politice izolacionismu se Spojené státy hned v roce 1919 angažovaly v jednom z evropských konfliktů, a to v problému souvisejícím s polsko-sovětskou válkou. Během ní docházelo k vyhánění židů z měst a vesnic a často také k fyzickým útokům polských vojáků na ruské židovské obyvatelstvo. Symbolem těchto útoků se stal masakr několika desítek židů v městě Pinsk, který se odehrál na jaře roku 1919⁴⁸.

⁴⁶ „A Guide to the United States' History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1776: Poland“, U.S. Department of State: Office of the Historian, <http://history.state.gov/countries/poland#recognition> (ověřeno k 10. 9. 2012)

⁴⁷ Matthew Lloyd Adams, „Herbert Hoover and the Organization of the American Relief Effort in Poland (1919-1923)“, *European Journal of American Studies*, <http://ejas.revues.org/7627> (ověřeno k 10. 9. 2012)

⁴⁸ Davies, „God's Playground: a history of Poland in two volumes (Volume 2, 1795 to the present)“, str. 192

Prezident Wilson se rozhodl vyslat Henryho Morgenthaua, který jako americký velvyslanec v Osmanské říši upozornil na genocidu Arménů⁴⁹, s cílem prošetřit události v Pinsku a zmapovat komplexně situaci pronásledovaných židů. Kdyby se skutečně jednalo o celospolečenský nábožensky motivovaný jev, mohla americká vláda učinit opatření v podobě zastavení pomoci, která prostřednictvím ARA do Polska proudila, neboť by se nepochybně jednalo o závažnou překážku v rozvíjení vzájemných vztahů. Morgenthau po dvou měsících vydal zprávu, ve které popsal několik tragických incidentů a kritizoval pasivní přístup lokálních úřadů, ale celkově neshledal motiv těchto činů jako náboženský, ale politický⁵⁰.

Přestože výsledek Morgenthauovy mise byl pro Polsko spíše pozitivní, někteří polští politici jako například Roman Dmowski nebo Józef Piłsudski nepřijali americkou iniciativu kladně a považovali ji za vměšování do polských vnitřních záležitostí. Kombinace vývoje událostí na polské politické scéně, charakterizovaného především Piłsudského příklonem k autoritativnímu stylu vládnutí po puči v roce 1926, a reorientace amerických vlád ze zahraniční politiky na své vnitřní problémy a řešení hospodářské krize se pak projevila v utlumení angažovanosti Spojených států v polských záležitostech.

2.2.3.1939-1989

Po napadení Polska 1. září 1939 Spojené státy, i vzhledem k stále převládajícímu izolacionismu, do evropských záležitostí přímo nezasahovaly, přestože se americká veřejnost přiklání k omezenému poskytnutí pomoci spojencům⁵¹. Situace se změnila po útoku na Pearl Harbor, přesto se vzájemné politické kontakty omezily na tři návštěvy předsedy polské exilové vlády Władysława Sikorského

⁴⁹ „The Morgenthau: A Legacy of Service“, Museum of Jewish Heritage,
<http://www.mjhnyc.org/morgenthaus/learn.html> (ověřeno k 10. 9. 2012)

⁵⁰ „The Jews in Poland: Official report of the American and British Investigating“, Cornell University Library,
<http://archive.org/stream/cu31924028644783#page/n3/mode/2up> (ověřeno k 10. 9. 2012)

⁵¹ „American Isolationism in the 1930s“, U.S. Department of State: Office of the Historian,
<http://history.state.gov/milestones/1937-1945/AmericanIsolationism> (ověřeno k 10. 9. 2012)

ve Spojených státech, kde se v mezi lety 1941 a 1942 setkal s prezidentem Rooseveltem⁵².

Během druhé světové války sídlila polská exilová vláda nejprve v Paříži a poté v Londýně, proto se pro její představitele jako významnější jevily kontakty s britskou vládou a premiérem Churchillem. Mezi nejvýznamnější otázky v americko-polských vztazích se tak zařadilo otevření druhé fronty v Evropě a, s ohledem na postupující Rudou armádu, také poválečná podoba Polska a jeho budoucích hranic.

Kontroverzním bodem vzájemných vztahů se paradoxně stal tzv. katyňský masakr⁵³. Zprávy o popravách polských důstojníků a příslušníků inteligence, tedy lékařů, učitelů, právníků či kněží, se začaly šířit začátkem roku 1943 poté, co příslušníci wehrmachtu objevili a odkryli hroby popravených⁵⁴. V roce 2012 byly zveřejněny dokumenty, které dokazují, že ač Rooseveltova vláda o zločinu věděla prostřednictvím zpráv od amerických zajatců⁵⁵, nepodnikla žádné kroky a naopak přijala bez výhrad pozdější sovětskou verzi celého masakru. Cílem, který tímto počínáním americká vláda sledovala, bylo udržet si dobré vztahy se Stalinovým režimem, jehož skutečnou podstatu pravděpodobně Američané v té době ještě plně neuvážili.

Německo se pokoušelo nález masových hrobů zavražděných Poláků využít právě k vyvolání rozkolu mezi Spojenci. Reakce Západu, a tedy i Spojených států, tak navzdory snahám polské exilové vlády byla spíše opatrná a odrážela celkový kontext tehdejšího vývoje ve válce. I přes naléhání Sikorského exilové londýnské vlády, aby čin vyšetřil Mezinárodní červený kříž, se však především s ohledem

⁵² „Stany Zjednoczone a sprawa Polski w czasie II wojny światowej“, Konflikty.pl: portal historyczno-militarny. http://www.konflikty.pl/a,1686,II_wojna_swiatowa,Stany_Zjednoczone_a_sprawa_Polski_w_czasie_II_wojny_swiatowej.html (ověřeno k 10. 9. 2012)

⁵³ George Sanford, *Katyn and the Soviet Massacre of 1940: Truth, Justice and Memory*, (London: Routledge Taylor&Francis Group, 2005), str. 81

⁵⁴ Natalja Lebedeva, *Katyn Massacre*, http://press.princeton.edu/chapters/pons/s5_9143.pdf (ověřeno k 14. 9. 2012)

⁵⁵ „US 'helped Russia cover up Second World War Katyn Forest massacre'“, The Independent (12. 9. 2012), <http://www.independent.co.uk/life-style/history/us-helped-russia-cover-up-second-world-war-katyn-forest-massacre-8122111.html> (ověřeno k 14. 9. 2012)

na sovětské rezoltní odmítnutí viny prezident Roosevelt rozhodl zachovat neutrální postoj⁵⁶.

Spolu s blížícím se koncem války a silící ochotou americké administrativy změnit předválečnou izolacionistickou politiku vůči Evropě se formovala i doktrína zahraniční politiky vůči Polsku v jeho nové podobě a nových hranicích. Otázka polských hranic byla projednávána mezi Sovětským svazem, Velkou Británií a Spojenými státy bez zapojení polské exilové vlády. S tímto postupem prezident Roosevelt souhlasil, otevřeně o něm však nehovořil a vyzýval Brity, aby se chopili iniciativy v celé záležitosti a vyřešili neshody mezi Poláky a Sověty⁵⁷. Naopak polští představitelé americkou administrativu důrazně žádali, aby je v celé věci více podpořila a neumožnila řešení celé otázky bez jejich přítomnosti⁵⁸.

Během konference v Teheránu pak Roosevelt souhlasil s posunutím polské východní hranice se Sovětským svazem na tzv. Curzonovu linii a jako kompenzaci za ztracená území pak s přiřknutí části německého území Polsku⁵⁹. Apeloval však na nutnost tuto dohodu prozatím nepublikovat, neboť se obával negativní reakce ze strany polské menšiny žijící ve Spojených státech⁶⁰.

Způsob, jakým americký prezident řešil tuto otázku, tak napovídá o celkovém postoji Spojených států k poválečnému osudu Polska. Polská menšina, která představovala pro Demokratickou stranu důležitou voličskou základnu⁶¹, byla zřejmě tím nejvýznamnějším aspektem, na jehož základě Roosevelt formulovat svá rozhodnutí.

Samotné Polsko se po skončení války ocitlo v pevném sevření Sovětského svazu, ze kterého se vymanilo až po dlouhých desetiletích studené války. S polskou

⁵⁶ „Records Relating to the Katyn Forest Massacre at the National Archives“, National Archives, <http://www.archives.gov/research/foreign-policy/katyn-massacre/> (ověřeno k 14. 9. 2012)

⁵⁷ Debra J. Allen, *The Oder-Neisse Line: The United States, Poland, and Germany in the Cold War* (United States: Praeger, 2003), str. 12

⁵⁸ *ibid.*

⁵⁹ „The Tehran Conference, 1943“, U.S. Department of State: Office of the Historian, <http://history.state.gov/milestones/1937-1945/TehranConf> (ověřeno k 14. 9. 2012)

⁶⁰ Allen, „The Oder-Neisse Line: The United States, Poland, and Germany in the Cold War“, str. 13

⁶¹ Magdalena Jensen, „US Election – the Polish-American Vote“, *The News.pl* (28. 10. 2008) <http://www.freerepublic.com/focus/f-news/2117755/posts> (ověřeno k 1. 10. 2012)

exilovou vládou v Londýně, která své působení považovala za legální pokračování vlády II. polské republiky, Spojené státy rozvázaly diplomatické vztahy v červnu roku 1945 a uznaly prosovětsky orientovanou Prozatímní vládu národní jednoty vedenou Edwardem Ósobkou-Morawskim⁶². Nesvobodné, komunisty řízené a zmanipulované volby do tzv. Ústavodárného Sejmu v roce 1947⁶³ pak definitivně stvrdily polskou příslušnost do sovětské sféry vlivu.

⁶² „Protocol of proceedings and communiqué of Yalta Conference“, FRUS, <http://digioll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=turn&id=FRUS.FRUS1945Berlinv02&entity=FRUS.FRUS1945Berlinv02.p1778&isize=text> (ověřeno k 1. 10. 2012)

⁶³ „Sfałszowane wybory – 19 stycznia 1947 roku“, Instytut pamięci narodowej <http://www.ipn.gov.pl/portal/pl/203/4427/> (ověřeno k 1. 10. 2012)

2.3. USA a svobodné Polsko

Zásadní politicko-společenské změny, které ve střední a východní Evropě nastaly spolu s rozpadem sovětského bloku, a nakonec i Sovětského svazu samotného, umožnily americko-polským vztahům navázat na tradici, která byla na více než šedesát let přerušena. Administrativy Ronalda Reagana a jeho nástupce George H. W. Bushe podporovaly demokratické síly v Polsku nejen před pádem železné opony, ale i od prvních okamžiků po jejím reálném či přeneseném rozebrání. Jako příklad této americké podpory může soužít rozhodnutí prezidenta Reagana o uvalení sankcí na Varšavu po vyhlášení stanného práva v prosinci roku 1981, čímž se Spojené státy otevřeně postavily na stranu Solidarity⁶⁴.

S nástupem George H. W. Bushe do úřadu prezidenta v lednu 1989 získalo Polsko v jeho osobě významného spojence, pro kterého zahraniční politika představovala jednu z nejvýznamnějších agend. Z hlediska Bushových zkušeností, které získal působením ve funkci viceprezidenta Spojených států, ředitele CIA či amerického velvyslance při OSN, se jeho prezidentství svým načasováním jeví jako ideální s ohledem na dynamický vývoj tehdejších událostí a měnící se světové uspořádání. Proto se prezident Bush bez větších problémů dokázal v záležitostech Polska orientovat⁶⁵ a mohl tak svým aktivním přístupem přispět k urychlení demokratizačních procesů.

Již v dubnu 1989 George H. W. Bush podtrhl ve svém projevu v Hamtramcku význam vzájemných americko-polských vazeb, které podle jeho slov pojí zvláštní pouto „krve, kultury a sdílených hodnot“⁶⁶. Hovořil také o důležitosti dobrých vztahů Američanů s Poláky žijícími ve Spojených státech zastupovaných PAC a jeho dlouholetým předsedou Edwardem Moskalem, kteří ve snahách o demokratizaci Polska hráli nezastupitelnou úlohu.

⁶⁴ Roman Kuźniar a Krzysztof Szczepanik, *Polityka zagraniczna RP 1989-2002* (Warszawa: Askon, 2002), str. 127

⁶⁵ Longin Pastusiak, *Prezydenci amerykańscy wobec spraw Polski* (Warszawa: Bellona, 2003), str. 280

⁶⁶ „Remarks to Citizens in Hamtramck, Michigan“, George Bush Presidential Library and Museum, http://bushlibrary.tamu.edu/research/public_papers.php?id=326&year=&month= (ověřeno k 1. 10. 2012)

2.3.1. Ekonomická pomoc Polsku

Americká podpora Polsku však existovala ve více rovinách, než pouze v té symbolické, přičemž jednou z nejdůležitějších se i z dnešního pohledu jeví pomoc ekonomická. V reakci na výsledky tzv. jednání u kulatého stolu mezi polskou vládou a zástupci Solidarity⁶⁷ prezident Bush vyhlásil během svého projevu v Hamtramcku v dubnu 1989 plán ekonomické podpory Polsku, která spočívala v umožnění čerpání půjček pro soukromý sektor a příchodu amerických investorů do Polska⁶⁸. Oboje však bylo podmíněno pokračování reformního směru polské vlády, který byla nucena nastoupit vzhledem k špatné ekonomické situaci země. Volby do obou komor polského parlamentu, první částečně svobodné v poválečné historii Polska, následovaly v červnu 1989 a potvrdily platnost procesu celospolečenských změn v zemi.

Cesta prezidenta Bushe do Varšavy v červenci 1989 ještě více podpořila demokratizační síly v zemi a ujistila Poláky o tom, že cesta ke svobodě, kterou čerstvě nastoupili, je ta správná. Připomněl, jakým úspěchem bylo zlegalizování hnutí Solidarita, znovuoobnovování svobody tisku či uspořádání polosvobodných voleb⁶⁹.

Cesta Lecha Wałęsy do Spojených států v listopadu 1989 představovala další milník ve vzájemných vztazích mezi Washingtonem a Varšavou. Wałęsovi zásluhy o demokratickou přeměnu Polska a jeho přednesený projev před oběma komorami Kongresu byl kongresmany oceněn několikaminutovým potleskem vstoj⁷⁰. Přijetí, které se Lechu Wałęsovi dostalo, reflektovalo míru nadšení a optimismu z vývoje ve střední a východní Evropě, kterou se nezadržitelně šířila revoluční vlna. Sám

⁶⁷ jednání u kulatého stolu probíhala mezi únorem a dubnem 1989 a jejich hlavním výstupem byla dohoda týkající se ústavního a volebního uspořádání a politického systému, který měl fungovat v určité přechodné fázi ukončené plně svobodnými volbami (pozn. autorky)

⁶⁸ „Remarks to Citizens in Hamtramck, Michigan“, George Bush Presidential Library and Museum, http://bushlibrary.tamu.edu/research/public_papers.php?id=326&year=&month= (ověřeno k 1. 10. 2012)

⁶⁹ „Remarks at the Welcoming Ceremony in Warsaw“, George Bush Presidential Library and Museum, http://bushlibrary.tamu.edu/research/public_papers.php?id=652&year=1989&month=7 (ověřeno k 1. 10. 2012)

⁷⁰ „Polish Solidarity Leader Address (Nov.15 1989)“, C-SPAN Video Library, <http://www.c-spanvideo.org/program/9914-1> (ověřeno k 15. 10. 2012)

předák Solidarity byl oceněn prezidentskou Medailí svobody⁷¹, nejvyšším americkým vyznamenáním určeným pro cizince.

Prezident Bush reagoval na žádosti přednesené ve Wałęsově projevu týkající se nezbytnosti americké ekonomické pomoci Polsku velmi pohotově. Ke Kongresem schválené pomoci ve výši 657 milionů dolarů prezident přidal další půjčku ve výši 533 milionů určených pro Polsko a Maďarsko⁷². Dalších 800 milionů dolarů nezbytných pro povzbuzení polské ekonomiky následovalo v rámci tzv. programu SEED (*Support for Eastern European Democracies*)⁷³.

Obnovení plnohodnotných americko-polských ekonomických vztahů mezi Spojenými státy a Polskem bylo stvrzeno během návštěvy premiéra Mazowieckého ve Spojených státech podepsáním smlouvy o obchodních a hospodářských vztazích v březnu 1990⁷⁴. Spojené státy zároveň nadále podporovaly polské žádosti o finanční pomoc adresované Mezinárodnímu měnovému fondu či Světové bance a také vyrovnání polského dluhu tzv. Pařížskému klubu⁷⁵. Američané se tak do jisté míry stali zástupci Polska, a spolu s ním i dalších států střední a východní Evropy, na světovém fóru, a to nikoli pouze tom ekonomickém. Význam, jaký pro Poláky představovalo zajištění vlastní bezpečnosti v měnícím se geopolitickém uspořádání dotýkajícím se především Evropy, vnímal i Washington.

⁷¹ Maureen Down, „Solidarity's Envoy; Bush Give Walesa Medal of Freedom“, *The New York Times* (14. 11. 1989), <http://www.nytimes.com/1989/11/14/world/solidarity-s-envoy-bush-give-walesa-medal-of-freedom.html> (ověřeno k 16. 10. 2012)

⁷² „Walesa Makes Historic Speech to Congress: Solidarity Leader Feted By Joint Session; Bush Promises More Aid to Poland“, *The Harvard Crimson* (16. 11. 1989), <http://www.thecrimson.com/article/1989/11/16/walesa-makes-historic-speech-to-congress/> (ověřeno k 16. 10. 2012)

⁷³ Kuźniar a Szczepanik, „Polityka zagraniczna RP 1989-2000“, str. 130

⁷⁴ ibid. str. 129

⁷⁵ Pařížský klub, který vznikl v roce 1956, sdružuje celkem 19 ekonomicky vyspělých států, které jsou věřiteli chudých a rozvojových zemí. (pozn. autorky)

2.3.2. Spojené státy a vstup Polska do NATO

Několik desítek let bylo Polsko pro Spojené státy vojenským protivníkem, jehož armáda patřila mezi vojska tzv. Varšavské smlouvy. Události roku 1989 oslabily pozici Sovětského svazu nejen v politické oblasti, ale také v oblasti vojenské, neboť prakticky okamžitě spolu s revolučními změnami vyvstala diskuze právě o budoucnosti Varšavské smlouvy. Proces rozpadu vojenského bloku, kterému během studené války Spojené státy čelily, byl již nezadržitelný.

Bylo proto nutné, aby se americká vláda začala zabývat otázkou, jakým způsobem vyplnit případné bezpečnostní vakuum vzniklé nevyhnutelným rozpadem Varšavské smlouvy. Spojené státy tedy stály před rozhodnutím, zda pokračovat v dosavadním kurzu zahraniční politiky a angažovat se v evropských záležitostech včetně jejich bezpečnostního rozměru. Vize nového světového pořádku, který měl nahradit doktrínu záruky vzájemného zničení symbolizující studenou válku, zahrnovala také oblast bezpečnostních záruk.

Jako garant evropské bezpečnosti sloužila desítky let Severoatlantická aliance, která spolu s končící studenou válkou hledala další smysl své existence. Spojené státy v tomto rozhodovacím procesu samozřejmě hrály velkou roli, a proto ochota amerických představitelů pokračovat ve vojenské přítomnosti v Evropě znamenala nezbytný impuls také pro NATO.

Spolu s rozpuštěním Varšavské smlouvy a rozpadem Sovětského svazu v roce 1991 vyvstala otázka, zda země dříve náležící do sovětské sféry vlivu začít postupně začleňovat do aliančních struktur⁷⁶. Pro Polsko se myšlenka přijetí do NATO a zajištění své bezpečnosti stala v prvních letech po změně režimu klíčovou. Případné členství však nemělo pouze vojenský rozměr, ale také představovalo záruku pro další demokratický rozvoj celé společnosti a potvrzení polské příslušnosti k transatlantické komunitě⁷⁷.

⁷⁶ John S. Duffield, „NATO’s Function after the Cold War“, *Political Science Quarterly* (Vol.109, No.5, Winter 1994-1995), <http://www.jstor.org/stable/2152531> (ověřeno k 16. 10. 2012)

⁷⁷ Kuźniar a Szczepanik, „Polityka zagraniczna RP 1989-2000“, str. 99

Stejně tak chápali význam možného členství Polska a dalších zemí střední a východní Evropy v NATO představitelé Spojených států. USA se spolu s Německem řadily mezi hlavní zastávce a propagátory dalšího rozšiřování Severoatlantické aliance po skončení studené války⁷⁸. Nová administrativa Billa Clintona, který nastoupil do úřadu amerického prezidenta v lednu roku 1993 poté, co se Georgi H. W. Bushovi nepodařil obhájit druhý mandát, zaujímal k této otázce vstřícný postoj. Sám prezident Clinton pokládal další rozšiřování NATO za samozřejmost a považoval proto za aktuální problém vyřešení otázky, kdy k němu dojde⁷⁹.

Stejně tak další členové Clintonovy administrativy se řadili mezi zastávce rozšiřování. Richard Holbrooke, v letech 1994 až 1996 zastávající funkci náměstka ministra zahraničí pro region Evropy, považoval rozšiřování aliance za klíčové⁸⁰ a stejného názoru byla i ministryně zahraničí v druhém Clintonově funkčním období Madeleine Albrightová. Ta ve své biografii označila rozšiřování NATO jako jednu ze tří klíčových priorit Clintonovy zahraničněpolitické agendy⁸¹.

Důležitou roli v této otázce sehrála různá polská krajanská sdružení ve Spojených státech. Cíleným lobbingem ve Washingtonu či dopisními a petičními akcemi adresovanými americké vládě se členové americké Polonie snažili ovlivnit rozhodnutí o budoucím rozšiřování NATO ve prospěch Polska⁸². Tyto iniciativy však nevycházely pouze od vedení spolků a organizací, ale ve velké míře také od řadových občanů s polským původem či kořeny.

Pro vstup Polska do Severoatlantické aliance však nebyla zapotřebí pouze nezbytná politická vůle, ale také odpovídající stav polské armády, kterou bylo nutné radikálně modernizovat. V tomto procesu opět sehrály nezastupitelnou roli Spojené státy, když umožnily modernizaci prostřednictvím systému půjček v rámci

⁷⁸ Jonathan Haslam, „Russia's Seat at the Table: A Place Denied or a Place Delayed?“, *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 74, No. 1 (Jan., 1998), str. 119-130, <http://www.jstor.org/stable/2624670> (ověřeno k 17. 10. 2012)

⁷⁹ Jonathan Eyal, „NATO's Enlargement: Anatomy of a Decision“, *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 73, No. 4 (Oct., 1997), str. 695-719, <http://www.jstor.org/stable/2624464> (ověřeno k 17. 10. 2012)

⁸⁰ Haslam, „Russia's Seat at the Table: A Place Denied or a Place Delayed?“

⁸¹ Madeleine Albrightová, *Madeleine* (Praha: Nakladatelství Práh, 2003), str. 251

⁸² Kuźniar a Szczepanik, „Polityka zagraniczna RP 1989-2000“, str. 136

tzv. Varšavské iniciativy. Tento program byl založen na jaře roku 1994 s cílem podpořit modernizaci armád zemí bývalého sovětského bloku usilujících o členství v NATO sdružených v programu Partnerství pro mír⁸³. Díky financím poskytnutým v rámci Varšavské iniciativy i mimo ni mohlo Polsko přiblížit svoji armádu ke standardům Severoatlantické aliance, což byla nezbytná podmínka pro možný vstup.

Americká podpora Polsku v jeho cestě do NATO se jeví jako klíčová a bez ochoty a vůle Spojených států by nejen Polsko, ale pravděpodobně ani žádná další země střední a východní Evropy do Severoatlantické Aliance na konci devadesátých let nepřistoupila. Rozšíření NATO neznamenal jen bezpečnostní záruky, zároveň také potvrdilo cestu, kterou Polsko nastoupilo po pádu komunistického režimu. Spojené státy hrály v průběhu devadesátých let významnou roli v polské politické, ekonomické, vojenské i společenské transformaci a díky vysoké angažovanosti v evropských záležitostech patřily ke klíčovému stabilizátoru nového geopolitického uspořádání vzniklého po konci studené války.

2.3.3. Střední Evropa jako zahraničněpolitická priorita

Významné americké přispění k přijetí Polska a dalších dvou středoevropských zemí do Severoatlantické aliance se může jevit jako logický důsledek politiky dvou amerických administrativ. Přístup Bushovy a Clintonovy administrativy ke státům střední Evropy se však lišil. Zatímco v prvních letech po pádu totalitních režimů patřil středoevropský region k hlavní americké prioritě, i když se Spojené státy v samotných

⁸³ „Report to Congressional Committees: NATO - U.S. Assistance to Partnership for Peace (July 2001)“, U.S. Government Printing Office. <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/GAOREPORTS-GAO-01-734/pdf/GAOREPORTS-GAO-01-734.pdf> (ověřeno k 17. 10. 2012)

událostech revolučního roku 1989 příliš neangažovaly⁸⁴, pro Billa Clintona a jeho vládu ale postupem času začalo hrát stále důležitější roli Rusko⁸⁵.

Na počátku devadesátých let působily Spojené státy v roli určitého ochránce postkomunistických států a zastávaly úlohu garanta jejich demokratického vývoje. Prezident Bush například hájil polské zájmy⁸⁶ v rámci jednání ve formátu 2+4⁸⁷, která se v souvislosti s uznáním polsko-německé hranice na tzv. linii Odra-Nisa týkala také Polska. I na základě této podpory vzniklo po konci studené války mezi Spojenými státy a Polskem partnerství, které vycházelo ze zvýšené americké iniciativy v regionu, přičemž Polsku jako jeho nejvýznamnější zemi náležela i největší pozornost.

S nástupem Clintonovy administrativy se však přístup k Polsku mírně změnil. Nadále platilo, že má Polsko z amerického pohledu určitý druh speciálního statusu, ale demokrat Clinton se začal více orientovat na zlepšení vztahů s Ruskem⁸⁸. To procházelo nestabilní etapou, kterou způsobily vnitropolitické události jako ústavní krize probíhající na podzim roku 1993 či začátek první čečenské války koncem roku 1994.

Politická orientace Polska také již byla s určitostí zakotvena prozápadním demokratickým směrem, i když otázka vstupu do Severoatlantické aliance nadále zůstávala významným faktorem určujícím americké angažování v regionu. Pro Polsko znamenalo partnerství se Spojenými státy garanci vlastní bezpečnosti, a to především právě v souvislosti s Ruskem, vůči kterému panovala přetrvávající historická nedůvěra.

Z tohoto důvodu Rusko a jeho vztahy s Polskem či podoba zahraniční politiky v obecné rovině představují významný činitel ovlivňující také americko-polské vztahy

⁸⁴ „Comprehensive Review of U.S. - East European Relations“, George Bush Presidential Library and Museum, <http://bushlibrary.tamu.edu/research/pdfs/nsr/nsr4.pdf> (ověřeno k 20. 10. 2012)

⁸⁵ Clintonův poradce a ministr zahraničí v jeho druhé administrativě prosazoval aktivní přístup k Rusku zahrnutý do tzv. „Russia First“ strategie

⁸⁶ „2+4“ Talks and the Reunification of Germany, 1990“, U.S. Department of State Archive, <http://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/pcw/108224.htm> (ověřeno k 20. 10. 2012)

⁸⁷ Jednání mezi zástupci Spolkové republiky Německo, Německé demokratické republiky, Spojených států amerických, Velké Británie, Francie a Sovětského svazu (pozn. autorky)

⁸⁸ Michael Cox, „The Necessary Partnership? The Clinton Presidency and post-Soviet Russia“, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, Vol. 70, No. 4 (Oct., 1994), <http://www.jstor.org/stable/2624551> (ověřeno k 20. 10. 2012)

a formulaci americké zahraniční politiky vůči Polsku. Následující kapitola zkoumá zahraniční politiku Spojených států v 21. století s akcentem na její potenciální faktory, jakými jsou právě zmíněný trojúhelník Washington-Varšava-Moskva, evropská bezpečnost a americký projekt protiraketové obrany či vojenské operace v Iráku a Afghánistánu.

3. Zahraniční politika USA po roce 2000

Po éře praktické americké hegemonie v mezinárodních vztazích v devadesátých letech přišlo s novým tisíciletím hned několik změn ovlivňujících i americkou politiku vůči Polsku. Na politickou mapu, alespoň tedy tu evropskou, se po chaotických letech poznamenaných nestabilitou a špatnou ekonomickou situací pozvolna začalo vracet Rusko. Vladimir Putin, který v roce 2000 nastoupil do úřadu prezidenta, začal usilovat o znovuoživení ruského vlivu v rámci Evropy, především pak té střední a východní.

Druhou přelomovou změnou v mezinárodních vztazích, která výrazně ovlivňuje americkou zahraniční politiku i dnes, byl bezpochyby nástup fenoménu islámského radikalismu a s ním spojeného terorismu. Útoky jedenáctého září na New York a Washington spáchané právě islámskými radikálními teroristy způsobily reorientaci americké zahraniční politiky na nové hrozby.

Rok 2001 se tak stal milníkem, od kterého se odvíjela nejen politika Spojených států, ale také jejich spojenců včetně Polska. Zároveň měly teroristické útoky a události, které po nich následovaly, vliv na další vývoj americké zahraniční politiky vůči polskému spojenci a ovlivnily podobu vzájemných vztahů, neboť představují jeden z externích faktorů majících dopad na stanovení zahraničněpolitických priorit. Ve vztahu k Polsku představují nový element, který se promítá v americko-polských vztazích a dynamicky určuje jejich podobu.

3.1. Válka v Afghánistánu

Jako odvetnou reakci na útoky z jedenáctého září podnikly Spojené státy spolu s Velkou Británií invazi do Afghánistánu, jehož tálibánská vláda poskytla útočiště členům teroristické skupiny Al-Káida. Tento krok získal širokou podporu v rámci mezinárodního společenství, neboť důvody stojící za invazí, zahájenou necelý měsíc po útocích v rámci operace Trvalá svoboda, byly prakticky nezpochybnitelné.

12. září, tedy hned druhý den po útocích, byla Radou bezpečnosti Organizace spojených národů jednohlasně přijata rezoluce č. 1368 odsuzující útoky na Spojené státy a vyjadřující připravenost „přijmout všechny nezbytné kroky jako odpověď na útoky z 11. září a bojovat proti všem formám terorismu“⁸⁹. Stejně tak Severoatlantická aliance po svém zasedání 12. září vydala prohlášení, že v případě potvrzení útoku ze zahraničí proti Spojeným státům bude aplikovat Článek 5 Severoatlantické smlouvy, tedy závazek všech členských zemí Aliance poskytnout napadenému členovi nezbytnou pomoc⁹⁰.

Během prvních měsíců po invazi se utvořila koalice vedená právě Spojenými státy. V rámci koaličních sil vyslalo své jednotky i Polsko, první skupina vojáků přijela do Afghánistánu v březnu 2002⁹¹, aby se připojila k již existujícímu kontingentu ISAF⁹². Polská vláda postupně k afghánské operaci přispěla vysláním tří set příslušníků armády, konkrétně ženijní a logistické brigády, protichemického pluku či speciální výsadkářské jednotky GROM určené ke speciálním operacím⁹³.

Polská účast v Afghánistánu vyplývala jednak z aliančních závazků, ale také znamenala potvrzení významu americko-polského spojení. Udržování nadstandardních vztahů se Spojenými státy vždy patřilo k prioritám polských vlád, ať už se jednalo o levicové kabinety pod vedením Leszka Millera a Marka Belky, či konzervativní vlády Kazimierza Marcinkiewicze a Jarosława Kaczyńskiego⁹⁴.

Aktivní přístup polských politiků přinesl výsledek v podobě konzistentní politické podpory a posílení vzájemné spolupráce z americké strany, která byla do určité míry výsledkem právě vojenské účasti Poláků v afghánské misi. Zvyšující se

⁸⁹ „Security Council Condemns, „in Strongest Terms“, Terrorist Attacks on the United States – Press Release SC/7143“, The United Nations Organizations, <http://www.un.org/News/Press/docs/2001/SC7143.doc.htm> (ověřeno k 20. 10. 2012)

⁹⁰ „Statement by the North Atlantic Council (15.9.2001)“, NATO, <http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-124e.htm> (ověřeno k 20. 10. 2012)

⁹¹ „Poland: Security for Development“, United States Central Command, <http://www.centcom.mil/poland/> (ověřeno k 20. 10. 2012)

⁹² *International Security Assistance Force*, zřízené Rezolucí Rady bezpečnosti OSN č.1386, která byla přijata v prosinci 2001 (<http://www.isaf.nato.int/>)

⁹³ „Poland: Security for Development“, United States Central Command, <http://www.centcom.mil/poland/> (ověřeno k 20. 10. 2012)

⁹⁴ Andrzej Chwalba, *III Rzeczpospolita: Raport Specjalny* (Krakow: Wydawnictwo Literackie, 2005), str. 60

polský kontingent (vrcholem byl rok 2010, kdy Polsko navýšilo počet svých vojáků na více než dva a půl tisíce⁹⁵) přispěl k vybudování velmi pevného spojení během celého funkčního období prezidenta George W. Bushe.

Právě na základě polské bezpodmínečné pomoci Spojeným státům v rámci boje proti terorismu došlo k posílení vzájemných kontaktů až na úroveň strategického partnerství a byl ustanoven tzv. strategický dialog mezi Polskem a Spojenými státy, v jehož rámci dochází od roku 2004 k pravidelným setkáváním představitelů obou zemí⁹⁶. Vztahy mezi administrativou George W. Bushe a jednotlivými polskými vládami se vyvíjely nadstandardně a Polsko se řadilo k nejbližším americkým spojencům. I na základě této podoby vzájemných vztahů byla založena polská podpora americké operaci v Iráku, která je předmětem zkoumání následující kapitoly.

⁹⁵ „Afghanistan troop numbers data: how many does each country send to the Nato mission there?“, *The Guardian*, 22. 6. 2011, <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2009/sep/21/afghanistan-troop-numbers-nato-data> (ověřeno k 20. 10. 2012)

⁹⁶ „Rekomendacje PISM: Polityka Polski wobec Stanów Zjednoczonych“, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, www.pism.pl/files/?id_plik=3012 (ověřeno k 20. 10. 2012)

3.2. Válka v Iráku

Zatímco válka v Afghánistánu, i přes všechny problémy a především pak padlé spojenecké vojáky, které přinášela, byla široce akceptována a podporována jako legitimní, ozbrojený konflikt v Iráku představoval její protipól. Americké rozhodnutí podniknout invazi do Iráku na základě důkazy ne zcela podložených tvrzeních, že režim Saddáma Husseina vlastní zbraně hromadného ničení⁹⁷, vyvolalo v rámci mezinárodního společenství převážně negativní reakci. Invaze do Iráku způsobila rozkol v transatlantickém společenství, tedy i v samotném NATO, když válku odmítaly mimo jiné Francie s Německem.

Polsko se naopak postavilo na stranu amerického spojence i v tomto vojenském tažení a patřilo spolu s Velkou Británií a Austrálií mezi země, které v březnu 2003 spolu se Spojenými státy zahájily Operaci trvalá svoboda. Polský kontingent v Iráku se řadil mezi ty největší, v průměru se počet vojáků sloužících v Iráku pohybovat okolo devíti set⁹⁸. Prezident Bush proto v roce 2005 označil Poláky jako „fantastické spojence“⁹⁹, přičemž v téže době se na jeho rozhodování související s probíhající iráckou operací snášela kritika z úst představitelů řady evropských zemí.

Výrazná polská orientace na amerického partnera přicházela navíc v době, kdy země byla pouze pár let členem Severoatlantické aliance¹⁰⁰ a stála také doslova na prahu Evropské unie. Právě odpor vůči vojenskému angažmá v Iráku rezonoval evropskými státy, mezi které Polsko vstoupilo v rámci velké vlny rozšíření o země střední a východní Evropy v roce 2004. Byly to právě především země tzv. nové Evropy, které se postavily po bok Američanů v Iráku a vyslaly do země i své jednotky.

⁹⁷ Později se ukázalo, že před invazí do Iráku režim žádné zbraně hromadného ničení nevlastnil zdroj: Peter Taylor, „Iraq war: the greatest intelligence failure in living memory“, The Telegraph (18. 3. 2013), ověřeno k (1. 8. 2014)

⁹⁸ Sally McNamara, „The Polish-American Relationship: Strengthening and Deepening the Alliance“, *Backgrounder (Published by the Heritage Foundation)*, 27. 2. 2007, <http://www.heritage.org/research/reports/2007/02/the-polish-american-relationship-deepening-and-strengthening-the-alliance> (ověřeno k 20. 10. 2012)

⁹⁹ ibid.

¹⁰⁰ Polsko se, spolu s Českou republikou a Maďarskem, stalo členem NATO 12. března 1999 (zdroj: <http://www.nato.int/docu/comm/1999/9904-wsh/pres-eng/03acce.pdf>)

Rostoucí nesouhlas polské veřejnosti¹⁰¹ se zapojením do iráckého konfliktu i zmenšující se ochota polských politiků dále podporovat nepopulární angažování armády se záhy projevila také prakticky. Pozvolné snižování počtu vojáků sloužících ve stále bezpečnostně nestabilnějším Iráku započalo v roce 2006¹⁰². Situaci ovlivnil i výsledek voleb do polského Sejmu v roce 2007, kdy vládnoucí konzervativní Právo a spravedlnost nahradila liberálnější a proevropsky orientovaná Občanská platforma vedená Donaldem Tuskem¹⁰³.

Donald Tusk si totiž iráckou operaci a polskou účast v ní vybral jako jedno z předvolebních témat, pomocí kterého se vymezoval proti vládnoucímu Právo a spravedlnosti bratrů Kaczyńských. Právě období konzervativních vlád se vyznačovalo silným důrazem na transatlantické spojení, které bylo upřednostňováno v zahraniční politice a často se dostávalo do střetu s orientací evropských partnerů Polska.

Odpor Francie či Německa vůči americké politice související s vojenskou operací v Iráku ostře kontrastovala právě v souvislosti polským postojem. Jednalo se o první velký rozkol evropských států po rozšíření Evropské unie o deset zemí střední a východní Evropy v roce 2004. Polsko jako nová členská země stálo na straně Spojených států a bylo členem tzv. koalice ochotných¹⁰⁴ i přes to, že se tak značně odchylovalo od francouzského a německého názoru na americkou operaci, kterou obě země veřejně kritizovaly.

Operace irácká svoboda nevycházela, na rozdíl od řešení situace v Kosovu v roce 1999 nebo Afghánistánu v roce 2001, přímo z konkrétní rezoluce Organizace spojených národů, ale do určité míry nadinterpretovala rezoluci Rady bezpečnosti

¹⁰¹ Maria Wągrowka, „Udział Polski w interwencji zbrojnej i misji stabilizacyjnej w Iraku“, *Centrum Stosunków Międzynarodowych*, http://csm.org.pl/fileadmin/files/Biblioteka_CSM/Raporty_i_analizy/2004/Maria%20W%C4%85growska_Udzia%C5%82%20Polski%20w%20interwencji%20zbrojnej%20i.pdf (ověřeno k 20. 10. 2012)

¹⁰² „Poland postpones Iraq withdrawal“, *BBC News*, 27. 12. 2005, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4562838.stm> (ověřeno k 20. 10. 2012)

¹⁰³ „Wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzone na dzień 21 października 2007“, Wybory do Sejmu, <http://wybory2007.pkw.gov.pl/SJM/PL/WYN/W/index.htm> (ověřeno k 20. 10. 2012)

¹⁰⁴ *The Coalition of Willing* – výraz poprvé užitý Georgem Bushem v roce 2002; založena na dobrovolnosti a jisté nesourodosti zúčastněných, jejichž počet se v průběhu let měnit a samotná koalice nebyla založena na žádném smluvním dokumentu či rezoluci apod.

OSN č. 1441. Irák je v ní vyzván k plnění všech předchozích relevantních rezolucí týkajících se odzbrojení, zároveň však neupravuje situaci, kdy Irák podmínky nesplní¹⁰⁵. Zvláště poslední bod rezoluce¹⁰⁶ svojí nejasností a možnostmi různých výkladů přispěl k pochybnostem, které vyvstaly v interpretaci po jejím přijetí.

Polský Sejm také v podstatě hlasováním o vyslání vojáků do Iráku porušil článek č. 116 polské ústavy, který vymezuje možnosti „přijmout rozhodnutí o válečném stavu pouze v případě vojenského napadení teritoria Polské republiky nebo pokud z mezinárodních smluv vyplývá povinnost společné obrany proti agresi“¹⁰⁷. V případě vojenské intervence v Iráku tak nebyl splněn ani jeden z vyjmenovaných předpokladů.

Spojené státy se i na základě této polské podpory orientovaly na svého středoevropského spojence více než na větší evropské země s výjimkou Velké Británie, která během éry ministerského předsedy Tonyho Blaira i jeho nástupce Gordona Browna postupovala s Američany jednotně. Polsko si proamerickým postojem vybuodovalo pevné postavení spojence, za které však bylo legitimní očekávat větší americkou vstřícnost v určitých oblastech, pro které může být názorným příkladem vízový režim mezi Spojenými státy a Polskem.

¹⁰⁵ „United Nations Security Council: Resolution 1441 (2002)“, United Nations, <http://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf> (ověřeno k 25. 10. 2012)

¹⁰⁶ bod č. 14 – „[UN] Decides to remain seized of the matter“ vyvolal diskuze o významu této volně formulované věty, jako například v článku Williama Safira „Seized of“ uveřejněném v New York Times 24. listopadu 2002 (dostupné na adrese <http://www.nytimes.com/2002/11/24/magazine/24ONLANGUAGE.html>) (pozn. autorky)

¹⁰⁷ „Rodział IV: SEJM I SENAT“, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Tekst uchwalony w dniu 2 kwietnia 1997 r. przez Zgromadzenie Narodowe), <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> (ověřeno k 25. 10. 2012)

3.3. Vízová politika

Ve Spojených státech žije přibližně deset milionů obyvatel hlásících se k polské menšině, jak již bylo zmiňováno v druhé kapitole této práce, a jejich podstatná část udržuje nadále aktivní kontakt s příbuznými či přáteli v Polsku. Z toho důvodu hraje důležitou roli ve vzájemných americko-polských vztazích otázka vízové povinnosti pro polské občany při krátkodobých cestách do Spojených států, které se ročně týkají zhruba sedmdesáti tisíc osob¹⁰⁸.

Téma uvolnění vízové politiky rezonuje ve vzájemných vztazích a v průběhu let neztrácelo na své naléhavosti. Polští političtí představitelé se vždy zasazovali o to, aby Spojené státy zmírnily vízovou povinnost vůči polským občanům, a to především u krátkodobých pobytů. Pro tyto účely slouží americký Visa Waiver program, v jehož rámci možné cestovat do Spojených států za obchodním či turistickým účelem až na dobu devadesáti dnů bez nutnosti žádat o vízum¹⁰⁹. Od roku 2006 došlo zavedením elektronického systému (*Electronic System of Travel Authorization – ESTA*)¹¹⁰ k zefektivnění celého systému pro státy zahrnuté ve Visa Waiver programu.

Existuje několik definovaných podmínek, za kterých je možná účast daného státu v tomto programu, mezi které patří ekonomický stav země a nízké bezpečnostní riziko pro Spojené státy plynoucí ze začlenění určité země do Visa Waiver programu. Dále je posuzováno procento odmítnutých víz v posledních dvou fiskálních letech, ve kterých nesmí dosažené procento odmítnutých krátkodobých víz překročit dvouprocentní hranici¹¹¹. V současné době je do Visa Waiver Programu zapojeno třicet šest zemí včetně dvaceti tří členských států Evropské Unie.

¹⁰⁸ „Polityka wizowa i sprawa polska“, Biuletyn Migracyjny, <http://biuletynmigracyjny.uw.edu.pl/dodatek-36-czerwiec-2012/polityka-wizowa-usa-a-sprawa-polska> (ověřeno k 2. 2. 2013)

¹⁰⁹ „Visa Waiver Program“, The Department of State, http://travel.state.gov/visa/temp/without/without_1990.html#vwp (ověřeno k 2. 2. 2013)

¹¹⁰ „Electronic System for Travel Authorization“, U.S. Customs and Border Protection, http://cbp.gov/xp/cgov/travel/id_visa/esta/ (ověřeno k 2. 2. 2013)

¹¹¹ „U.S. Code § 1187. Visa waiver program for certain visitors“, Cornell University Law School, http://www.law.cornell.edu/uscode/uscode08/usc_sec_08_00001187----000-.html (ověřeno k 2. 2. 2013)

Polsko je jedinou zemí tzv. Schengenského prostoru, která zatím součástí programu není. Proto je téma uvolnění vízové politiky téměř vždy zařazeno mezi jeden z bodů jednání amerických a polských politiků a je akcentováno i při setkáních na nejvyšších politických úrovních. Pro Polsko vízová povinnost nepředstavuje pouze administrativní omezení, ale je chápána také v symbolické rovině. Jedním z argumentů pro zařazení Polska do Visa Waiver programu může být právě v přechodí kapitole zmiňovaná polská loajalita ke Spojeným státům a plnění spojeneckých závazků především v afghánské a irácké vojenské operaci.

Prezident Obama se během setkání se svým polským protějškem Bronisławem Komorowskim v roce 2010 vyjádřil, že bude usilovat o zrušení vízové povinnosti u pobytů nepřesahujících devadesát dní v průběhu svého druhého volebního období¹¹². Rozhodnutí o případném zařazení Polska do Visa Waiver Programu však leží na americkém Kongresu, prezident tak může mít na konečné stanovisko pouze nepřímý, i když poměrně značný, vliv.

Pro Polsko by mohlo být výhodou, že případné zrušení vízové povinnosti pro prezidenta Obamu nepředstavuje vzdálené téma. Obama podstatnou část svého života strávil v Chicagu a dva roky zastupoval v americkém Senátu stát Illinois, ve kterém žije početná polská komunita. Kromě Obamy se pro podporu polského požadavku na zařazení do Visa Waiver Programu vyslovili i další illinoišští politici jako senátor Mark Kirk a členové Sněmovny reprezentantů Mike Quigley a Aaron Schock.

Ti v únoru 2013 navrhli, aby bylo Polsko zařazeno do programu, neboť je podle senátora Kirka „pevným spojencem Spojených států a hraje klíčovou roli ve vojenských operacích NATO v Evropě a na Blízkém východě, včetně bojišť v Afghánistánu“¹¹³. Kirk srovnává americký přístup k zemím, které již členy Visa Waiver Programu jsou a mohou tak cestovat do Spojených států bez nutnosti žádat

¹¹² „Komorowski: Nasi sąsiedzi jeżdżą bez wiz. Obama: Chcę to załatwić za tej kadencji“, *Gazeta Wyborcza* (9. 12. 2010), http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,8789326,Komorowski_Nasi_sasiedzi_jezdza_bez_wiz_Obama_Chce.html (ověřeno k 3. 2. 2013)

¹¹³ „Kirk, Quigley and Schock Move to Reform Visa Waiver Program“, Mark Kirk: U.S. Senator for Illinois, http://www.kirk.senate.gov/?p=press_release&id=613 (ověřeno k 4. 2. 2013)

o vízum pro krátkodobé pobyty, a k Polsku, které paradoxně i přes podporu amerických iniciativ stále na tuto výhodu čeká.

Ze strany Spojených států by se bezpochyby jednalo o vstřícné gesto vůči svému polskému spojenci, na které mnoho Poláků s netrpělivostí čeká. Lze tedy předpokládat, že téma bude nadále hrát významnou roli v americko-polských vztazích a vyřešení aktuálního dlouhodobě přetrvávajícího stavu týkající se vízové politiky by jistě přispělo k jejich dobrému vývoji.

3.4. USA a plán protiraketové obrany

Jako dalším důkaz těsné spolupráce mezi Spojenými státy a Polskem může sloužit spolupráce na plánu protiraketové obrany, jehož počátky sahají až do období Clintonova prezidentství. Skutečně se ale o možném zapojení Polska do amerického systému protiraketové obrany začalo jednat až na počátku roku 2007 za vlády Jarosława Kaczyńského. V témže roce se však v Polsku konaly volby do Sejmu, ve kterých s desetiprocentním náskokem zvítězila opoziční Občanská platforma. Zformovaná vláda premiéra Donalda Tuska pak pokračovala v jednáních s americkou stranou, i když s více pragmatickým přístupem, než který charakterizoval vlády předchozí.

Důležitým americkým partnerem na polské straně se tak po nástupu nové vlády stal ministr zahraničí Radosław Sikorski, který v letech 2005 až 2007 působil v pravicovém kabinetu Kazimierza Marcinkiewicze na pozici ministra národní obrany¹¹⁴. Sikorski má velmi dobré kontakty na americkou politickou elitu, které vycházejí z jeho působení v americkém pravicovém think-tanku American Enterprise Institute¹¹⁵ a také z faktu, že Sikorského žena Anne Applebaum je mimo jiné vlivnou komentátorkou deníku Washington Post. Patří tedy k washingtonské intelektuální

¹¹⁴ „Radosław Sikorski Minister Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej“, Radek Sikorski (oficjalna strona posta na Sejm RP, <http://www.radeksikorski.pl/o-mnie/>) (ověřeno k 1. 11. 2012)

¹¹⁵ ibid.

elitě mající přístup i k politikům, poradcům a dalším vlivným lidem znalým okolností a souvislostí amerických rozhodovacích procesů.

Byl to právě Radosław Sikorski, který se svým americkým protějškem Condoleezza Riceovou podepsal v srpnu 2008 smlouvu o umístění pozemních interceptorů systému protiraketové obrany¹¹⁶. Dokument nemá právní charakter a jedná se prakticky o deklaraci obsahující tři základní oblasti americko-polské spolupráce zahrnující status amerických vojsk na polském teritoriu, vojensko-politickou dimenzi smlouvy a oblast vědeckotechnické spolupráce mezi Spojenými státy a Polskem.

Umístění amerických vojsk obsluhujících protiraketový systém na území Polska se mělo řídit Článkem 3 Severoatlantické smlouvy¹¹⁷. Kontroverzním aspektem se jevilo, podobně jako v České republice, vynětí amerických vojáků z polské jurisdikce. Nakonec se vyjednávacím týmům podařilo vyřešit tento bod vyřešit kompromisem¹¹⁸ a na konci roku 2009, tedy již v době působení administrativy Baracka Obamy, byla podepsána smlouva mezi Spojenými státy a Polskem týkající se statusu amerických vojsk na polském území¹¹⁹. Smlouva však již reflektovala změnu v přístupu americké administrativy k plánovanému rozmístění protiraketového štítu, které se věnuje následující kapitola.

Jelikož by se Polsko umístěním části štítu stalo potenciálním terčem případného preventivního útoku, bylo ve smlouvě o umístění pozemních interceptorů

¹¹⁶ „Agreement between the government of the United States of America and the government of the Republic of Poland concerning the deployment of ground-based ballistic missile defense interceptors in the territory of the Republic of Poland“, Nuclear Threat Initiative, http://www.nti.org/media/pdfs/StateandPolandandMissileIntercept2008.pdf?_id=1316627913 (ověřeno k 1. 11. 2012)

¹¹⁷ „Agreement between the government of the United States of America and the government of the Republic of Poland concerning the deployment of ground-based ballistic missile defense interceptors in the territory of the Republic of Poland“, Nuclear Threat Initiative, http://www.nti.org/media/pdfs/StateandPolandandMissileIntercept2008.pdf?_id=1316627913 (ověřeno k 1. 11. 2012)

¹¹⁸ Polsko uznalo oprávněnost amerického požadavku a zavázalo se v případě potřeby vyhovět žádosti americkým vojenským orgánům vzdát se uplatnění polského práva v těch případech, že se nejedná o záležitost zvláštního významu (pozn. autorky)

¹¹⁹ tzv. smlouva SOFA (Status of Forces Agreement), podepsaná 11. 12. 2009 ve Varšavě, která upravuje právní status amerických vojsk a civilního personálu působících v Polsku a jejich působení v rámci aktivit souvisejících s vojenskými cvičeními a rozmístěním vojenských zařízení na území Polska (dostupné na <http://www.fas.org/irp/world/poland/sofa.pdf>)

systému protiraketové obrany zakotveno také rozmístění baterii raket Patriot 3 (PAC – 3). Ve skutečnosti se však jednalo pouze o jedinou baterii, jejíž umístění v Polsku ostře kritizovalo Rusko¹²⁰. Dále se americká strana zavázala k poskytnutí finanční a materiální podpory při modernizaci polských ozbrojených sil.

Zároveň se po podepsání smlouvy měla posílit vzájemná vědeckotechnická spolupráce obou zemí v různých oblastech včetně prohloubení kooperace zbrojního průmyslu. Oboje mělo přinést Polsku především rozvoj těchto technologicky i finančně náročných oborů a umožnit polským výzkumným pracovníkům získat zkušenosti ze špičkových amerických ústavů a univerzit¹²¹. Ve skutečnosti však nastal problém s nalezením odpovídajících vědeckých pracovišť v Polsku a s tím klesla možnost realizace vzájemných vědeckých výměn.

Pro Spojené státy tak přinesla smlouva o umístění pozemních interceptořů systému protiraketové obrany více výhod než jejich polskému partnerovi. Především Polsko poskytlo Spojeným státům vlastní území k vybudování části systému protiraketové obrany a možnost umístit na něm americké vojáky obsluhující jeho provoz, přičemž užití budovaného systému zůstávalo výlučně v amerických rukách.

3.4.1. Volby 2008

Na podzim roku 2008 se ve Spojených státech konaly prezidentské volby, jejichž vítěz měl v lednu 2009 nahradit v úřadu amerického prezidenta George W. Bushe působícím již dvě po sobě jdoucí funkční období. Kandidát republikánů John McCain, dlouholetý senátor a politik respektovaný bez ohledu na stranickou příslušnost, se sice od úřadujícího prezidenta Bushe v mnoha otázkách odlišoval,

¹²⁰ Pavel Felgenhauer, „Stationing of Patriot Missiles Near Russian Border in Poland Threatens US-Russia Relations“, *The Jamestown Foundation* (January 2010), [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35941](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35941) (ověřeno k 1. 11. 2012)

¹²¹ „Declaration on Strategic Cooperation Between the United States of America and the Republic of Poland“, Council on Foreign Relations, <http://www.cfr.org/poland/declaration-strategic-cooperation-between-united-states-america-republic-poland/p16991> (ověřeno k 1. 11. 2012)

ale ve věci protiraketové obrany zastával prakticky stejnou politiku jako George W. Bush¹²².

Vítězem primárek Demokratické strany se stal Barack Obama, senátor za Illinois, jehož malé zkušenosti se zahraniční politikou byly často považovány za jednu z jeho největších slabin. Otázce zahraniční politiky vůči Polsku a středoevropskému regionu se Obamův program příliš nevěnoval, stejně tak nebyl nijak vyhraněný jeho postoj ve věci protiraketového štítu v podobě, v jaké ho prosazovala administrativa George W. Bushe.

John McCain se tedy z polského pohledu jevil jako příznivější kandidát na prezidentský úřad, neboť by s největší pravděpodobností s jeho příchodem do Bílého domu nenastaly výrazné změny oproti jeho spolustraníkovu Bushovi. I z tohoto důvodu se McCainovi dostalo větší podpory od polských emigrantských kruhů ve Spojených státech, než je pro republikánského kandidáta obvyklé. Polská menšina ve Spojených státech je přitom spíše nakloněna Demokratické straně, jak dokazuje například průzkum mezi jejími členy uskutečněný na podzim roku 2008¹²³.

Listopadové volby však s velkým rozdílem a celkovým ziskem 365 volitelských hlasů¹²⁴ vyhrál demokrat Obama, jehož zahraničněpolitická agenda již s ohledem na témata zvolená během předvolební kampaně napovídala, že se v prezidentském úřadu bude primárně soustřeďovat na vztahy s asijskými zeměmi. Polsko, a spolu s ním i celá Evropa, ztrácelo v očích nové administrativy na svém dřívějším významu právě na úkor Asie, která se dostávala do pozice zahraničněpolitické priority.

Otázka protiraketové obrany na přelomu let 2008 a 2009 patřila k nejdůležitějším tématům ovlivňujícím americko-polské vztahy. Proto byl postoj nového prezidenta k plánům Bushovy administrativy pozorně sledován, a to jak

¹²² „Next U.S. President to Continue European Missile Defense Project, Agency Chief Says“, Nuclear Threat Initiative, <http://www.nti.org/gsn/article/next-us-president-to-continue-european-missile-defense-project-agency-chief-says/> (ověřeno k 1. 11. 2012)

¹²³ Thaddeus C. Radzilowski, Dominik Stecula, „Polish Americans Today“, *Piast Institute*, <http://apacouncil.info/docs/PolishAmericansToday-PiastInst.pdf> (ověřeno k 2. 11. 2012)

¹²⁴ „2008 Presidential Elections: 2008 Electoral College Results“, National Archives and Record Administration, <http://www.archives.gov/federal-register/electoral-college/2008/election-results.html> (ověřeno k 2. 11. 2012)

americkými politiky a novináři, tak především jejich polskými protějšky. Obama se k této záležitosti vyjádřil i během návštěvy Prahy v dubnu 2009, když během svého projevu na Hradčanském náměstí uvedl, že „tak dlouho, jak bude iránská hrozba trvat, budeme pokračovat se systémem protiraketové obrany, který je hospodárný a osvědčený“¹²⁵. Podle tohoto výroku tak ještě bylo možné usuzovat, že se Obama chystá v plánech svého předchůdce pokračovat.

Záhy se tento předpoklad dostal do přímého rozporu s kroky, které následovaly v průběhu první poloviny roku 2009. Prezident Obama nechal přínosy projektu plánovaného umístění prvků protiraketové obrany v Polsku a České republice prověřit z hlediska jejich praktického přínosu i finanční náročnosti. Tyto kroky se projevíly narůstající nervozitou polských představitelů, neboť se jevílo jako stále více pravděpodobné, že by původní plány mohly dostat zásadních změn.

Především pravicová část polského politického spektra reprezentovaná bratry Kaczyńskými reagovala na eventualitu v podobě zrušení Bushových plánů negativně a v této souvislosti kritizovala i vládu Donalda Tuska. Ta během vyjednávání kladla americké straně podmínky, za kterých byla ochotna na polském území prvky systému protiraketové obrany umístit, čímž se jednání dále prodlužovala. Tusk zvolil více rozhodný přístup k celé problematice právě na rozdíl od předchozí vlády, která přistupovala k jednáním takřka bez výhrad¹²⁶.

Definitivně se situace vyjasnila během léta 2009, kdy prezident Obama přehodnotil dosavadní americký postoj ve věci protiraketové obrany. Zatímco původní projekt konkretizovaný během prezidentského období George W. Bushe počítal se systémem navrženým především k obraně proti raketám dlouhého doletu, Obamovy plány se odlišovaly hned v několika aspektech.

Nejvýraznější změnu představovala redefinice potencionálního útoku, proti kterému měl být štít účinný. Prezident Obama a jeho tým začali upřednostňovat

¹²⁵ „Remarks by President Obama: Hradcany Square, Prague, Czech Republic“, The White House, http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Barack-Obama-In-Prague-As-Delivered (ověřeno k 2. 11. 2012)

¹²⁶ Vendula Vespalcová, Břetislav Dančák, „Průběh a důsledky vyjednávání Polska se Spojenými státy americkými o protiraketové obraně“, Central European Political Studies Review (Volume XIV, Issue 2–3, pp. 337–355), <http://www.cepsr.com/dwnld/vespalcovadanca-clanek20120207.pdf> (ověřeno k 2. 11. 2012)

variantu, že by byl systém namířen proti střelám kratšího doletu, které podle analýz představují reálnou hrozbu v bližším časovém horizontu než nebezpečí vyplývajících z možného útoku střelami doletu dlouhého¹²⁷.

Pro americkou administrativu tím vyvstal problém související s objasněním nově zaujatého postoje svému polskému spojenci. Tento krok však vyzněl poněkud rozporuplně, neboť prezident Obama změnu v plánech oznámil polskému premiéru Tusкови telefonicky 17. září 2009¹²⁸, tedy přesně v den sedmdesátého výročí sovětské invaze do Polska na počátku druhé světové války.

Není sice pravděpodobné, že by poněkud nešťastně zvolené datum z americké strany mělo mít nějaký skrytý podtext, ale v Polsku vyvolalo veskrze negativní reakci. Vzhledem k tomu, jak emotivně chápala umístění součástí protiraketového štítu v Polsku část jeho obyvatel a politické reprezentace, se sdělení o změně plánů setkala s kritikou americké nediplomatičnosti¹²⁹. Dodnes je 17. září pro mnohé Poláky symbolem zrady, neboť Sovětský svaz, navzdory předchozím ubezpečováním, napadl Polsko oslabené bojem s nacistickým Německem a obsadil dle s Hitlerem předem dojednaného scénáře část polského území.

Někteří Poláci považovali Obamovo rozhodnutí přímo za zradu, je však nutné vzít v úvahu faktory, které na jeho finální podobu měly vliv. Kromě finančního a vojensko-technologického aspektu by změnu v amerických plánech mohlo ovlivnit i přijetí nové formulace americké zahraniční politiky vůči Rusku. Obamova administrativa začala po svém nástupu prosazovat změnu v přístupu k americko-ruským vztahům, jejichž podoba má také dopad na politiku Spojených států vůči Polsku.

¹²⁷ „Allies React to U.S. Missile U-Turn“, *The Wall Street Journal* (18. 9. 2009), <http://online.wsj.com/article/SB125317801774419047.html> (ověřeno k 2. 11. 2012)

¹²⁸ „In Face of U.S. Shift, Europeans Recalibrate“, *The New York Times*, 17. 9. 2009, http://www.nytimes.com/2009/09/18/world/europe/18europe.html?_r=0 (ověřeno k 3. 11. 2012)

¹²⁹ např. Anne Applebaum, „Letting Europe Drift“, *The Washington Post*, 22. 9. 2009, http://articles.washingtonpost.com/2009-09-22/opinions/36861275_1_missile-defense-obama-campaign-president-obama (ověřeno k 3. 11. 2012)

3.5. Rusko

Rusko na počátku nového tisíciletí i díky konstantně rostoucím cenám ropy¹³⁰ začalo obnovovat svůj ztracený vliv. Ruská ekonomika rostla v mezi lety 1999 a 2004 v průměru o sedm procent¹³¹, což umožnilo i pozvolný návrat Ruska na mezinárodní politickou scénu. To se projevilo i v ruské domácí politice, neboť v rámci ní prezident Vladimir Putin nadále upevňoval svoji pozici právě kombinací stoupajícího mezinárodního vlivu Ruska, rostoucím hospodářstvím a klesající nezaměstnaností¹³².

Rusko se stalo americkým spojencem v protiteroristickém tažení, které následovalo po útocích z 11. září. Putin ve svém projevu ze září 2011 podpořil Spojené státy a přislíbil možnost využití základen ve Střední Asii¹³³, které americká armáda potřebovala pro efektivní zásobování svých jednotek. Pro Rusko samotné byla tato spolupráce výhodná, neboť si vstřícným krokem vůči Spojeným státům zajistilo menší americké angažování ve vnitřních záležitostech Ruska, včetně kontroverzní války v Čečensku.

V polském zájmu vždy byla politická a bezpečnostní stabilita v regionu, na což má právě Rusko zásadní vliv. S jeho rostoucím potenciálem se však opět začalo objevovat napětí plynoucí z ruské snahy obnovit svůj vliv v zemích tzv. středního zahraničí.¹³⁴ Přestože Polsko bylo už od roku 1999 členem Severoatlantické aliance, Rusko nadále pokračovalo v úsilí vybudovat si co nejsilnější pozici v rámci evropského bezpečnostního prostoru.

Hlavním úkolem americké zahraniční politiky se tak stalo nalezení určité rovnováhy ve vztahu k Rusku a Polsku. Zahraniční politika vůči Rusku se vyvíjela

¹³⁰ „Crude Oil (petroleum); Dated Brent Daily Price“, *Index Mundi*, <http://www.indexmundi.com/commodities/?commodity=crude-oil-brent&months=300> (ověřeno k 4. 11. 2012)

¹³¹ Rudiger Ahrend, „Russia's Post-Crisis Growth: Its Sources and Prospects for Continuation“, *Europe-Asia Studies* (Vol. 58, No. 1, January, 2006), <http://www.jstor.org/stable/20451162> (ověřeno k 4. 11. 2012)

¹³² Jan Hodač a Petr Strejček, *Politika Ruské federace v postsovětském prostoru a střední Evropě* (Brno: Masarykova univerzita, 2008), str. 39

¹³³ Julianne Smith, „The NATO-Russia Relationship: Defining moment, or Déjà Vu?“, *Centre for Strategic and International Studies*, http://csis.org/files/media/csis/pubs/081110_smith_natorussia_web.pdf (ověřeno k 5. 11. 2012)

¹³⁴ Hodač a Strejček, „Politika Ruské federace v postsovětském prostoru a střední Evropě“, str. 33

paralelně s americkou politikou vůči Polsku, přičemž se vzájemné americko-polské vztahy v prvních letech nového tisíciletí prohlubovaly a upevňovaly, což bylo akcentováno v předchozích kapitolách. Pro Kreml se tato skutečnost jevila jako potenciální komplikace nejen s ohledem na Polsko, ale i další státy, ve kterých si Rusko snažilo vybudovat silnější postavení a zajistit si tak vliv na jejich zahraničněpolitickou orientaci.

Spojené státy jsou tak nuceny vyvažovat často protichůdné zájmy, které se vyskytují v rámci americko-rusko-polského dialogu, jejichž názorným příkladem je umístění systému protiraketové obrany na území Polska. Rusko se stalo hlasitým kritikem plánovaného systému, který měl však být podle oficiálních prohlášení zaměřen na potenciálně nebezpečné režimy jako je Írán¹³⁵. Rusko vnímalo systém jako výchylku ve vojenské rovnováze se Spojenými státy a tím ohrožení vlastních zájmů a bezpečnosti.

Polsko se tedy zprostředkovaně stalo předmětem sporu, když se americké plány dostaly do konfliktu s ruskými zájmy. Mezi ně se může řadit i přetrvávající snaha Ruska znovuobnovit vliv v regionu střední a východní Evropy projevující se nejen v politické, ale také ekonomické či energetickobezpečnostní rovině¹³⁶. Tím lze zároveň částečně vysvětlit ochotu Polska umístit na svém území prvky amerického systému, který však pro Polsko přináší také řadu nevýhod¹³⁷.

Do jaké míry se Rusko skutečně cítilo plánovaným systémem protiraketové obrany ohroženo, není možné zcela jednoznačně určit. Podle četného ujišťování americké strany se nemělo jednat o systém namířený proti Rusku, ale proti potenciální íránské či severokorejské hrozbě. Spojené státy argumentovaly především

¹³⁵ Greg Bruno, „National Missile Defense: A Status Report“, *Council on Foreign Relations* (17. 9. 2009), <http://www.cfr.org/defense-strategy/national-missile-defense-status-report/p18792#p1> (ověřeno k 5. 11. 2012)

¹³⁶ viz. např. Edward Lucas, *Nová studená válka: Kdo zvítězí v novém konfliktu mezi Východem a Západem?*, (Praha: Mladá fronta, 2008)

¹³⁷ polská bezpečnost se umístěním systému protiraketové obrany podle některých názorů naopak snižuje, neboť prvky toho systému a s tím i Polsko se stávají potenciálním cílem preventivního úderu (viz například analýza Konrad Adenauer Stiftung „Amerykańska tarcza antyrakietowa w Europie: koniecznosc, warunki, akceptacja“ k dostupné na http://www.kas.de/wf/doc/kas_14083-1522-8-30.pdf?080707110851) (pozn. autorky)

technickými parametry, když vylučovaly možnost skutečné změny americko-ruského statu quo, neboť zamýšlených deset interceptorů nemohlo ohrozit ruské strategické raketové vojsko a jeho akceschopnost¹³⁸.

Je-li však chronologizace plánovaného systému porovnána s mezinárodněpolitickými událostmi souvisejícími s Ruskem, jeho ostrou reakci lze chápat jako snahu zabránit Spojeným státům podniknout domnělý odvetný krok za rusko-gruzínskou válku ze srpna 2008. Podpis americko-polské smlouvy o umístění pozemních interceptorů systému protiraketové obrany následoval jen několik dní poté, co ruská armáda překročila gruzínské hranice a zahájila kontroverzní válku, kterou Spojené státy odsoudily stejně jako rozhodnutí Ruska diplomaticky uznat separatistické gruzínské regiony Abcházii a Jižní Osetii¹³⁹. Rovněž Polsko se ve sporu postavilo na stranu Gruzie a svoje odhodlání podpořit prezidenta Saakašviliho demonstrovalo cestou prezidenta Kaczyńského do bojových oblastí¹⁴⁰.

Americkou politiku vůči Polsku tedy nebylo možné zcela oddělit od výše popsaných skutečností a zcela eliminovat vliv zvýšeného napětí ve vztahu mezi Spojenými státy a Ruskem. Začalo se hovořit o nové studené válce, z Kremlu zaznívala často vyostřená rétorika a napětí nepřispívalo k celkové podobě vzájemných vztahů a komplikovalo také koordinaci amerického a ruského postoje k důležitým otázkám a problémům.

3.5.1. Americko-ruský reset

Po nástupu Baracka Obamy do úřadu prezidenta Spojených států se americký přístup k Rusku postupně začal proměnit. Jak už prezident Obama nastínil ve svém

¹³⁸ „Iran’s Nuclear and Missile Potential: A Joint Threat Assessment by U.S. and Russian Technical Experts“, EastWest Institute, <http://docs.ewi.info/JTA.pdf> (ověřeno k 6. 11. 2012)

¹³⁹ Jim Nichols, „Russia-Georgia Conflict in August 2008: Context and Implications for U.S. Interest“, *Congressional Research Service* (3. 3. 2009), <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34618.pdf> (ověřeno k 6. 11. 2012)

¹⁴⁰ „Five Eastern European presidents head to Georgia“, *USA Today* (12. 8. 2008), http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2008-08-12-presidents-georgia_N.htm (ověřeno k 6. 11. 2012)

předvolebním programu¹⁴¹, nová administrativa začala pracovat na reformulaci americké zahraniční politiky a Rusko patřilo k jedné z prioritních zemí, které se změna měla týkat. V březnu 2009 byl na schůzce americké ministryně zahraničí Hillary Clintonové s jejím ruským protějškem Sergejem Lavrovem oznámen tzv. americko-ruský reset vzájemných vztahů, který spočíval ve změně modelu hry nulového součtu na kooperaci a posilování vzájemných vazeb¹⁴².

Za součást resetu je možné považovat i Obamovu iniciativu týkající se jaderného odzbrojení, jejíž hlavní body představil v již zmiňovaném projevu v Praze v dubnu 2009. Na jejím základě se pak konkretizovala nová smlouva START (*Strategic Arms Reduction Treaty*), která upravovala počet rozmístěných jaderných hlavic, jejich nosičů, strategických bombardérů a dalších odpalovacích zařízení¹⁴³. Nový START byl podepsán 8. dubna 2010 v Praze, v platnost vstoupil po ukončení legislativních procesů ve Spojených státech a Rusku 5. února následujícího roku¹⁴⁴.

Přehodnocení plánu protiraketové obrany časově odpovídá zahájení americko-ruského resetu, avšak nelze explicitně určit, zda je také jeho součástí. Z Polska se ozývalo mnoho hlasů kritizujících Obamovo rozhodnutí ve věci zrušení plánovaného umístění systému protiraketové obrany, neboť bylo dáváno právě do souvislosti s prosazováním americko-ruského resetu. S ohledem na něj pak mohlo být chápáno jako ústupek Rusku, které od počátku zaujímal velmi kritický postoj k americkým plánům v oblasti protiraketové obrany prosazovaným Bushovou administrativou.

Americká politika vůči Rusku tak vykazovala přímý, nebo alespoň na základě různých interpretací zprostředkovaný, vliv na podobu americko-polských vztahů. Spojené státy svým rozhodnutím pozastavit výstavbu plánovaného protiraketového štítu v Polsku a České republice odstartovaly debatu o budoucnosti nejen bilaterálních vztahů, ale i celkové americké zahraničněpolitické orientace. Tyto obavy

¹⁴¹ „The Candidates on U.S. Policy toward Russia“, Council on Foreign Relations, <http://www.cfr.org/us-election-2008/candidates-us-policy-toward-russia/p14946> (ověřeno k 7. 11. 2012)

¹⁴² „U.S.-Russia Relations: “Reset” Fact Sheet“, The White House, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet> (ověřeno k 7. 11. 2012)

¹⁴³ „New START“, U.S. Department of State, <http://www.state.gov/t/avc/newstart/index.htm> (ověřeno k 7. 11. 2012)

¹⁴⁴ *ibid.*

sdílela i řada významných osobností středoevropského regionu, které se rozhodly napsat otevřený dopis prezidentu Obamovi s cílem upozornit na historický i aktuální význam americké podpory právě regionu střední Evropy¹⁴⁵.

Přestože je bezpečnost Polska a dalších zemí regionu garantována členstvím v Severoatlantické alianci a z něj vyplývajících závazků pro všechny členské státy, status zvláštního spojení mezi Spojenými státy a Polskem představoval určitý nadstandard. Otázkou zůstává, jakou cenu za něj Poláci platili. Zde postačí zmínit účast ve dvou mezi veřejností nepopulárních válkách v Afghánistánu a Iráku či silné ochlazení v polsko-ruských vztazích, které způsobilo polské přijetí nabídky Spojených států na umístění systému protiraketové obrany.

Odpovědí na americkou politiku resetování vztahů s Ruskem byla i změna polské zahraniční politiky. Vláda premiéra Donalda Tuska se od předchozích konzervativních kabinetů Práva a Spravedlnosti liší právě v přístupu k pojetí zahraniční politiky a definování priorit. Zatímco bratři Kaczyňští vždy kladli důraz na prosazování polsko-amerického spojení, pragmatičtější a proevropsky orientovaný Tusk a jeho vláda se začali více angažovat i v budování lepších vztahů i s dalšími zeměmi. Příkladem může být Německo, ke kterému se předchozí polské elity stavěly s určitou dávkou nedůvěry, či Rusko, se kterým Poláci zahájili konstruktivní dialog i přes to, že polsko-ruské vztahy jsou nadále zatíženy mnoha historickými křivdami. Zároveň se Polsko stalo jedním z nejvýraznějších propagátorů evropské myšlenky a těsnější integrace v rámci Evropské unie.

Prezident Obama zvolil pragmatický přístup, když se rozhodl zlepšit americko-ruské vztahy na úkor určitého upozadění Polska, které se za prezidentství George W. Bushe mohlo těšit postavení amerického strategického spojence. Obamova administrativa představila nové priority, přičemž hlavní důraz začala klást na vztahy s asijskými zeměmi, jak již bylo zmiňováno.

¹⁴⁵ „An Open Letter To The Obama Administration From Central And Eastern Europe“, *Radio Free Europe – Radio Liberty* (16. 7. 2009), http://www.rferl.org/content/An_Open_Letter_To_The_Obama_Administration_From_Central_And_Eastern_Europe/1778449.html (ověřeno k 7. 11. 2012)

Vzhledem k rostoucímu potenciálu Číny a nutnosti řešení napětí souvisejícího s Íránem či dlouhotrvající problémy pramenící ze severokorejského jaderného programu začaly Spojené státy více spolupracovat s Ruskem. Díky zlepšení vztahů dosáhla Obamova administrativa úspěchu v podobě prosazení sankcí vůči Íránu¹⁴⁶, což by nebylo možné bez ruské podpory v Radě bezpečnosti OSN.

Upevňování vzájemných americko-ruských vztahů však zkomplikovalo představení nové iniciativy prezidenta Obamy v oblasti protiraketové obrany. Po zrušení plánů prosazovaných za prezidenta Bushe došlo z americké strany k přehodnocení a vytvoření plánu nového systému protiraketové obrany, kterého by se mělo Polsko také účastnit. Instalace polské části systému by však měla být dokončena až v roce 2018, což Poláci považují za příliš vzdálený časový horizont¹⁴⁷. Veřejná kritika zaznívající i z úst nejvyšších polských představitelů tak napovídá, že se dřívější exkluzivita ve vzájemných vztazích pomalu vytrácí.

Tehdejší ruský prezident Dmitrij Medveděv na znovuoobnovení plánu na vybudování protiraketové obrany zareagoval v roce 2011 prohlášením, ve kterém pohrozil, že v případě instalace systému Rusko podnikne odvetné kroky, mimo jiné například rozmístění strel krátkého doletu Iskander v Kaliningradské oblasti¹⁴⁸. Do jisté míry se tak jednalo o krok zpět v resetu, který patřil mezi Obamovy priority a jemuž přizpůsobil z části i přístup k Polsku.

Americká zahraniční politika vůči Polsku tak za prezidenta Obamy změnila svoji podobu, když reflektovala nové priority Spojených států i postupnou reorientaci samotného Polska. Nadále platí, že Polsko patří k důležitým spojencům v regionu, ale nová mezinárodněpolitická realita přispěla ke změně v přístupu k americké zahraniční

¹⁴⁶ „Security Council Imposes Additional Sanctions on Iran, Voting 12 in Favour to 2 Against, with 1 Abstention“, United Nations Security Council, <http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sc9948.doc.htm> (ověřeno k 7. 11. 2012)

¹⁴⁷ „Polish Missile Defense Plan Puts Poland First“, The German Marshall Fund of the United States, <http://blog.gmfus.org/2012/08/11/polish-missile-defense-plan-puts-poland-first/> (ověřeno k 11. 12. 2012)

¹⁴⁸ „Medvedev threatens US over missile shield“, *The Guardian* (23. 11. 2011), <http://www.guardian.co.uk/world/2011/nov/23/medvedev-threatens-us-missile-shield> (ověřeno k 11. 12. 2012)

politice, pro kterou již Polsko ani region střední a východní Evropy nehraje tak významnou roli jako během prezidentství George W. Bushe.

3.5.2. Ukrajinská krize

Na americko-ruský reset, ovlivňující americkou zahraniční politiku vůči Polsku, má podstatný vliv ukrajinská krize, která propukla v listopadu 2013 poté, co ukrajinský prezident Viktor Janukovyč odmítl podepsat asociační dohodu¹⁴⁹ mezi Ukrajinou a Evropskou unií¹⁵⁰. Janukovyčovo konečné rozhodnutí odmítnout dlouho projednávanou a mnoha státy bedlivě sledovanou asociační dohodu, která by Ukrajinu ekonomicky těsně svázala s Evropskou unií, bylo s velkou pravděpodobností ovlivněno negativním postojem Ruska k očekávanému podepsání Asociační dohody.

Následovala vlna protestů proevropsky orientovaných Ukrajinců koncentrovaná do velkých západoukrajinských a středoukrajinských měst a především pak Kyjeva, kde se náměstí Nezávislosti stalo symbolem protestů. Jejich násilné potlačení, za které byl politicky odpovědný právě prezident Janukovyč, vyústilo v krizi, ve které se kromě Evropské unie a Ruska začaly angažovat také Spojené státy americké.

Polsko bylo také od počátku v záležitostech Ukrajiny aktivně zainteresováno, neboť Ukrajina pro Polsko představuje jednu z prioritních zemí, na kterou se orientuje polská zahraniční politika. Tomu odpovídá také angažovanost Polska v Evropské politice sousedství a iniciace tzv. Východního partnerství¹⁵¹ zaměřeného na šest zemí východní Evropy a jižního Kavkazu (Bělorusko, Moldávie, Ukrajina, Arménie,

¹⁴⁹ Asociační dohoda umožňuje mimo jiné vzájemné otevření trhů - sjednocování trhu asociované země s trhem Evropské unie (včetně přijetí odpovídajících právních předpisů) a posílení volného obchodu prostřednictvím odbourání celních bariér. Její uzavření však neposkytuje žádný nárok na členství v Evropské unií. (pozn.autorky)

¹⁵⁰ „Ukraine refuses to sign up to Europe deal“, *The Financial Times* (29.11.2013), <http://www.ft.com/cms/s/0/2a1380b2-58de-11e3-9798-00144feabdc0.html#axzz38PyvjpKF> (ověřeno k 24.7.2014)

¹⁵¹ Agnieszka Cianciara, „Eastern Partnership – opening a new chapter of Polish Eastern policy and the European Neighbourhood Policy“, *The Institute of Public Affairs* (No. 4, June, 2008), <http://pdc.ceu.hu/archive/00003831/01/6836313080210145001213793194.pdf> (ověřeno k 24. 7. 2014)

Ázerbájdžán a Gruzie). Polští představitelé, především pak ministr zahraničí Sikorski, se proto ujali důležité mediátorské role a napomohli zmírnit největší napětí plynoucí z pouličních bojů mezi protestujícími a ozbrojenými složkami v Kyjevě¹⁵².

Americká podpora proevropského proudu v ukrajinské politice a protestujících proti prezidentu Janukovyčovi znamenala pro Spojené státy ochlazení vztahů s Ruskem, ve kterých byla vzájemná důvěra krok po kroku budována v rámci výše zmiňovaného resetu. To i navzdory faktu, že představitelé Spojených států nevyjádřili přímou podporu protestujícím, ale nabádali především k ukončení násilností a represí ze strany vládních bezpečnostních složek. John McCain, republikánský senátor a jeden z vlivných amerických politiků, například při cestě do Kyjeva v prosinci 2013 obvinil ze vzniklé krize Rusko a povzbudil protestující¹⁵³. Rusko, podporující prezidenta Viktora Janukovyče a vládu Mykoly Azarova, považuje Ukrajinu jakožto bývalou součást Sovětského svazu za ruskou sféru vlivu a tzv. nárazníkový stát mezi Ruskem a Západem¹⁵⁴, a proti politice Washingtonu ve východní Evropě se tak vymezuje.

Vzniklé napětí na Ukrajině bylo od počátku protestů v listopadu 2013 nadále umocňováno anexí Krymu a vyhlášení referenda o připojení k Ruské federaci v březnu 2014¹⁵⁵ a ruskou podporou ozbrojených proruský orientovaných separatistů působících na východě Ukrajiny především v Donětské a Luhanské Oblasti¹⁵⁶. Kritika Spojených států vůči Rusku, a především pak zásobování povstalců zbraněmi zesílila poté, co bylo nad Ukrajinou sestřeleno civilní malajsijské letadlo a zahynuli všichni

¹⁵² Michael Weiss, „Can Radek Sikorski Save Europe?“, *Foreign Policy* (30. 4. 2014), http://www.foreignpolicy.com/articles/2014/04/30/can_radek_sikorski_save_europe_poland_russia_ukraine (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁵³ „U. S. Senate Discusses Ukraine Crisis After Kyiv Court Bans Protest Rallies“, Radio Free Europe – Radio Liberty, <http://www.rferl.org/content/ukraine-protest-ban-euromaidan-court-decision/25231488.html> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁵⁴ Thomas L. Friedman, „Who Will Influence Whom?“, *The New York Times* (26. 4. 2014), http://www.nytimes.com/2014/04/27/opinion/sunday/friedman-who-will-influence-whom.html?_r=0 (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁵⁵ Richard Balmforth, „No room for 'Nyet' in Ukraine's Crimea vote to join Russia“, *Reuters* (16. 1. 2014), <http://www.reuters.com/article/2014/03/11/us-ukraine-crisis-referendum-idUSBREA2A1GR20140311> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁵⁶ „Russia's Continuing Support for Armed Separatists in Ukraine and Ukraine's Efforts Toward Peace, Unity, and Stability“, *U. S. Department of State (Press Releases: July 2014)*, <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/07/229270.htm> (ověřeno k 31. 7. 2014)

cestující i posádka, neboť s velkou pravděpodobností systém umožňující sestřelení letadel dodalo povstalcům právě Rusko¹⁵⁷.

Spojené státy v souvislosti s probíhající ukrajinskou krizí otázce, jakou politiku zvolit vůči Rusku. Nelze aktuálně očekávat pokračování politiky resetu, která se ve světle posledního vývoje a ruského přístupu zdá být velmi málo aplikovatelnou. Prozatím slouží jako americká reakce na vývoj situace zavedení ekonomických sankcí v klíčových sektorech ruské ekonomiky¹⁵⁸ a zablokování majetku vybranému okruhu ruských občanů, kteří se aktivně podíleli na „činech a politice, které podryvali demokratické procesy nebo instituce na Ukrajině [a;nebo] ohrožovali mír, bezpečnost, stabilitu, suverenitu nebo teritoriální integritu Ukrajiny“¹⁵⁹.

O dalším vývoji amerického přístupu k této krizi rozhodne především další chování Ruska vůči Ukrajině. Barack Obama během svého prvního funkčního období (2009-2013) prosazoval poměrně vstřícnou politiku vůči Rusku, od které se například tehdejší ministryně zahraničí Hillary Clinton nyní mírně distancuje¹⁶⁰, což však může souviset s její možnou kandidaturou do prezidentského úřadu v roce 2016 a snahou se od současné administrativy odlišit. Ministr zahraničí John F. Kerry, který ve funkci působí od února 2013¹⁶¹, sice ruskou politiku vůči Ukrajině odmítá, zároveň se ale snaží spolu s prezidentem Obamou nalézt diplomatické řešení nastalé situace a de-eskalovat napětí.

Najít prostor pro obnovení dialogu se s ohledem na neustávající podporu ozbrojených separatistů ze strany Ruska stále nedaří. Ke zklidnění situace nepřispívají

¹⁵⁷ Paul Lewis, „MH17: Obama says Putin 'directly responsible' for investigators' safety“, *The Guardian* (21. 7. 2014), <http://www.theguardian.com/world/2014/jul/21/mh17-obama-putin-responsible-investigators-safety> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁵⁸ „President Obama Announces New Sanctions in Key Sectors of Russian Economy“, *U.S. Department of State – Official Blog* (29. 7. 2014), <http://blogs.state.gov/stories/2014/07/29/president-obama-announces-new-sanctions-key-sectors-russian-economy#sthash.RP3sxA2k.dpuf> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁵⁹ Executive Order 13660—Blocking Property of Certain Persons Contributing to the Situation in Ukraine, *Federal Register* Vol. 79 No. 46 (March, 10, 2014) [online] Dostupné z: http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/ukraine_eo.pdf (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁶⁰ Peter Nicholas, „Hillary Clinton Tacks Right of Obama on Foreign Policy“, *The Wall Street Journal* (31. 3. 2014), <http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702304026304579453720053676130> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁶¹ „Secretary of State John F. Kerry“, *U. S. Department of State*, <http://www.state.gov/secretary/> (ověřeno k 31. 7. 2014)

ani další aktivity Ruska, například rozsáhlé vojenské cvičení z počátku srpna 2014 probíhající v blízkosti ukrajinských hranic¹⁶² či domnělé ostřelování Ukrajiny raketami z ruského území, které zachytily americké satelity, a pořízení snímky následně zveřejnilo americké ministerstvo zahraničí¹⁶³. Poslední vývoj událostí ještě více zdramatizovalo přímé zapojení ruských vojáků do bojů na východě Ukrajiny, což bylo potvrzeno například satelitními snímky pořízenými NATO¹⁶⁴. Záleží tedy primárně na ochotě Ruska změnit ofenzivní kurz zahraniční politiky, avšak aktuální ruský postup k zásadnímu obratu nepřispívá a nenaznačuje pronikavé zlepšení celkové situace¹⁶⁵.

Jednou z událostí, která dále prohloubila panující nedůvěru, bylo testování střel s plochou dráhou letu, které mělo Rusko provádět od roku 2008¹⁶⁶. Testování střel, které s ohledem na jejich dolet mohou zasáhnout prakticky jakýkoli cíl v Evropě, by znamenalo porušení Smlouvy o likvidaci raket středního a krátkého doletu (*Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty* neboli *INF*) mezi Spojenými státy a Sovětským svazem z roku 1987. Prezident Obama v reakci zaslal svému ruskému protějšku dopis, ve kterém protestuje proti testování a nabádá Rusko k dodržování smlouvy¹⁶⁷.

Prezident Obama také v souvislosti s děním na Ukrajině a bezpečnostních rizicích prohlásil, že Rusko stojí „na špatné straně historie [a následné kroky Západu] izolují Rusko a budou mít negativní dopad na ruskou ekonomiku a jeho postavení

¹⁶² Paul Richter, „U.S. 'deeply concerned' about Russian military exercise“, *Los Angeles Times* (4. 8. 2014), <http://www.latimes.com/world/europe/la-fg-russia-ukraine-us-warning-20140804-story.html> (ověřeno k 5. 8. 2014)

¹⁶³ Deb Riechmann, „U.S. Releases Satellite Images To Back Up Claims Russia Fired Rockets Into Ukraine“, *The World Post* (27. 7. 2014), http://www.huffingtonpost.com/2014/07/27/russia-ukraine-satellite_n_5625253.html (ověřeno k 5. 8. 2014)

¹⁶⁴ „NATO releases satellite imagery showing Russian combat troops inside Ukraine“, *NATO*, http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_112193.htm (ověřeno k 1. 9. 2014)

¹⁶⁵ David Remnick, „Watching the Eclipse“, *The New Yorker* (August 11, 2014 Issue), http://www.washingtonpost.com/world/national-security/us-russia-violated-1987-nuclear-missile-treaty/2014/07/28/66496aa2-16b5-11e4-88f7-96ed767bb747_story.html (ověřeno k 5. 8. 2014)

¹⁶⁶ Michael R. Gordon, „U.S. Says Russia Tested Missile, Despite Treaty“, *The New York Times* (29. 1. 2014), http://www.nytimes.com/2014/01/30/world/europe/us-says-russia-tested-missile-despite-treaty.html?_r=0 (ověřeno k 5. 8. 2014)

¹⁶⁷ Thomas Karako, „Putin's Treaty Problem: The Lessons of Russia's INF Treaty Violations“, *Centre for Strategic & International Studies* (29. 7. 2014), <http://csis.org/publication/putins-treaty-problem-lessons-russias-inf-treaty-violations> (ověřeno k 31. 7. 2014)

ve světě“¹⁶⁸. Rusko však na americké výtky nijak nereagovalo a nelze pozorovat tendence vedoucí ke zmírnění napětí či obnovení konstruktivního dialogu.

3.6. Evropská bezpečnost a USA

Uvalením sankcí na Rusko, které jsou mířené především na energetický a finanční sektor ruské ekonomiky, spolu se zostřenou rétorikou tak Spojené státy reagují na ruské pokusy o změnu bezpečnostního statu quo, který v Evropě panuje od konce studené války. Rusko usiluje o znovuobnovení pozice jedné ze světových mocností a oslabení vlivu Spojených států v Evropě, či alespoň v evropských zemích, které nejsou členy Severoatlantické aliance. Proto je evropská bezpečnost jedním z témat, které aktuálně znovu stoupá v americké politice na významu.

3.6.1. Severoatlantická aliance

Destabilizace politické a bezpečnostní situace na hranicích Polska nutí Spojené státy reagovat i s ohledem na závazky, které vyplývají ze členství v Severoatlantické alianci. Nestabilita ve východní části Evropy Polsko znepokojuje a stále intenzivněji vnímá reálnost ruského ohrožení vlastní bezpečnosti. Polská nervozita se promítla například žádostí o svolání mimořádného zasedání Severoatlantické rady NATO za použití Článku 4 Severoatlantické smlouvy v březnu 2014¹⁶⁹.

Podle Článku 4 může jakýkoli členský stát požádat o konzultace v případě, že je ohrožena jeho „teritoriální integrita, politická nezávislost nebo bezpečnost“¹⁷⁰. Možnosti vyvolat konzultace s odkazem na výše zmíněný článek využilo v minulosti

¹⁶⁸ Karen DeYoung, „Ukraine crisis resurrects Cold War ghosts as U.S. warns Russia, Poland appeals to NATO“, *The Washington Post* (3. 3. 2014), http://www.washingtonpost.com/world/national-security/sanctions-on-russia-highly-likely-if-it-doesnt-withdraw-from-ukraine-state-dept-says/2014/03/03/d4d3885a-a300-11e3-84d4-e59b1709222c_story.html (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁶⁹ „Secretary General announces North Atlantic Council to meet following Poland’s request for Article 4 consultations“, *NATO*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_107711.htm (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁷⁰ *ibid.*

pouze Turecko, a to v souvislosti s bezpečnostní situací v Iráku a v Sýrii¹⁷¹. Polsko tedy přistoupilo relativně neobvyklému kroku, což dokazuje, jakou vážnost celé situaci přikládá.

Spojené státy reagovaly na narůstající nervozitu polského spojence například v průběhu návštěvy prezidenta Obamy ve Varšavě v červnu 2014, kterou americký prezident podnikl v souvislosti s oslavami 25. výročí prvních částečně svobodných voleb v Polsku a 15. výročí polského vstupu do Severoatlantické Aliance¹⁷². Během ní od prezidenta Obamy zazněla slova podpory a potvrzení amerických garancí: „Zahajuji svoji návštěvu [Evropy] zde, protože naše závazky vůči bezpečnosti Polska, stejně jako vůči bezpečnosti našich spojenců ve střední a východní Evropě, jsou základem naší vlastní bezpečnosti a jsou nedotknutelné“¹⁷³. Americký prezident také dále přislíbil rozšíření vojenských cvičení a společného výcviku, které podpoří zvýšení počtu amerických pozemních jednotek a letadel F-16 v Polsku¹⁷⁴.

Verbální ujištění prezidenta Obamy zanedlouho následovala reálná opatření americké vlády, jejichž hlavním cílem byla především demonstrace odhodlání plnit závazky vůči polskému partnerovi a potvrdit pevnost vzájemného spojení. Intenzivnější lety nad Polskem a Rumunskem, další vojenská cvičení v Polsku a Pobaltí či zvýšení počtu letadel F-16 v Polsku patřily k opatřením, ke kterým se americká vláda uchýlila s cílem odpovědět na rostoucí napětí v regionu a přetrvávající obavy Polska¹⁷⁵.

¹⁷¹ „Poland request more NATO consultations over Russia“, *The Reuters* (3.3.2014), <http://www.reuters.com/article/2014/03/03/us-ukraine-crisis-nato-meeting-idUSBREA221VS20140303> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁷² Davis Hudson, „Day 1 – The President Touches Down in Poland, Starting Four-Day Trip to Europe“, *The White House* (3.6.2014), <http://www.whitehouse.gov/blog/2014/06/03/day-1-president-touches-down-poland-starting-four-day-trip-europe> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁷³ *ibid.* (překlad autorky)

¹⁷⁴ „Remarks by President Obama and President Komorowski to U.S. and Polish Armed Forces“, *The White House* (3.6.2014), <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/06/03/remarks-president-obama-and-president-komorowski-us-and-polish-armed-for> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁷⁵ Doug Bandow, „Washington Should Not Defend Ukraine or Expand NATO: U.S. Should Shift Responsibility For Europe’s Defense to Europe“, *Cato Institute* (7.4.2014), <http://www.cato.org/publications/commentary/washington-should-not-defend-ukraine-or-expand-nato-us-should-shift> (ověřeno k 31. 7. 2014)

Polsko ústy svých nejvyšších politických představitelů volá po razantnějších krocích, a to konkrétně po trvalém umístění amerických vojáků na území Polska. Například polský ministr zahraničí Sikorski vyslovil požadavek, aby v Polsku došlo k dislokaci jedné či dvou brigád¹⁷⁶ na území Polska¹⁷⁷, zatímco doposud se jednalo pouze o dočasný pobyt jednotek, které mají své základny v Itálii, Německu či dalších státech. Stejně tak polský ministr obrany Tomasz Siemoniak žádal Spojené státy, aby zvýšily vojenskou přítomnost ve střední a východní Evropě¹⁷⁸.

Ve strategickém dokumentu amerického ministerstva obrany z ledna 2012¹⁷⁹, který aktuálně slouží jako východisko pro obranné priority Spojených států, je však Evropě jako regionu věnován jeden odstavec. V něm se konstatuje, že Evropa je americkým partnerem ve snaze o dosažení globální a ekonomické bezpečnosti, zároveň však v oblasti Evropy a Eurasie přetrvávají bezpečnostní hrozby a neukončené konflikty¹⁸⁰. Ohlášený strategický obrat k Asii¹⁸¹ nasvědčuje tomu, že Evropa ve vnímání americké administrativy mírně ztratila na významu, což bylo způsobeno také dosavadní relativní politickou a bezpečnostní stabilitou regionu.

Nové okolnosti v podobě ruských snah o obnovení vlivu na východě Evropy se střetávají s obavami amerických spojenců v čele s Polskem. Reakcí na vzniklou situaci by tak, kromě verbálního ujišťování o platnosti spojeneckých závazků, mohlo být například navrhované posílení americké vojenské přítomnosti v Evropě. Jednou z možností pro větší angažovanost Spojených států je znovuobnovit zahrnutí čtvrté fáze protiraketové obrany do plánů na její výstavbu v Evropě.

¹⁷⁶ Brigáda obvykle zahrnuje tři až pět tisíc příslušníků ozbrojených sil (pozn. autorky)

¹⁷⁷ Doug Bandow, „Is Poland’s Alliance with America „Worthless“?“, *The National Interest* (25. 6. 2014), <http://nationalinterest.org/feature/poland%E2%80%99s-alliance-america-worthless-10748> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁷⁸ Doug Bandow, „Washington Should Not Defend Ukraine or Expand NATO: U.S. Should Shift Responsibility For Europe’s Defense to Europe“, Cato Institute (7.4.2014), <http://www.cato.org/publications/commentary/washington-should-not-defend-ukraine-or-expand-nato-us-should-shift> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁷⁹ „Sustaining U.S. global leadership: Priorities for 21st century defense“, *U.S. Department of Defense*, http://www.defense.gov/news/defense_strategic_guidance.pdf (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁸⁰ *ibid.*

¹⁸¹ v angličtině *Pivot to Asia*, více například v článku Roberta S. Rosse „The Problem with the Pivot“ dostupném na <http://www.foreignaffairs.com/articles/138211/robert-s-ross/the-problem-with-the-pivot> (ověřeno k 31. 7. 2014) (pozn. autorky)

Právě čtvrtá fáze plánovaného systému protiraketové obrany (tzv. *European Phased Adaptive Approach, EPAA*), která měla obsahovat rozmístění dalších interceptorů SM-3 Block IIB na území Polska, byla v březnu 2013 zrušena¹⁸². Prezident Obama již dříve vyjádřil přesvědčení, že systém protiraketové obrany by měl být budován primárně jako společný projekt NATO. Na summitu Severoatlantické aliance v Lisabonu byl pak následně přijat závěr týkající se začlenění EPAA do aliančního systému protiraketové obrany¹⁸³.

Evropská, a potažmo také polská, bezpečnost ve světle aktuálního vývoje událostí bude představovat jedno z hlavních témat nadcházející summitu Severoatlantické aliance, který se koná počátkem září ve Walesu¹⁸⁴. Polský velvyslanec v Rusku Wojciech Zajackowski v rozhovoru pro agenturu Interfax připustil, že na summitu by mohla být projednávána otázka umístění základny NATO na území Polska¹⁸⁵. Další podoba strategického partnerství s Ruskem, které v současnosti hraje v otázce evropské bezpečnosti jednu z klíčových rolí, patří k prioritním otázkám summitu¹⁸⁶.

Vývoj americko-ruských vztahů v posledních letech lze ohodnotit jako velmi proměnlivý a namísto prohlubování spolupráce se stále častěji nedaří najít shodu v zásadních tématech. Přitom právě vztahy mezi Severoatlantickou aliancí a Ruskem ovlivňují do velké míry evropskou bezpečnost. Postoj Spojených států, které jsou s ohledem na velikost armády, její technologickou vyspělost a celkové vojenské výdaje nejvýznamnějším členem NATO, má tak přímý vliv alianční politiku a její

¹⁸² „Secretary of Defense Speech - Missile Defense Announcement“, *U.S. Department of Defense*, <http://www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=1759> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁸³ „Ballistic missile defence“, *North Atlantic Treaty Organization*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49635.htm (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁸⁴ „NATO Summit Wales 2014“, *GOV.UK*, <https://www.gov.uk/government/topical-events/nato-summit-wales-cymru-2014> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁸⁵ „Diplomat: Issue of NATO base in Poland might be discussed at Alliance summit this fall“, *KyivPost* (6. 6. 2014), <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/diplomat-issue-of-nato-base-in-poland-might-be-discussed-at-alliance-summit-this-fall-350941.html> (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁸⁶ Karl-Heinz Kamp, „NATO's 2014 Summit Agenda - Research Paper“, *Institute of European Studies (No.97, September 2013)*, <http://www.ies.be/files/private/12%29%20Kamp%20-%20NATO%27s%202014%20Summit%20Agenda.pdf> (ověřeno k 31. 7. 2014)

strategické rozhodování. Polsko proto po právě Spojených státech vyžaduje dostatečné a věrohodné garance Článku 5 Severoatlantické smlouvy.

Zájem světových médií proto vzbudila nelegálně pořízená nahrávka rozhovoru polského ministra Sikorského s jeho stranickým kolegou a tehdejším ministrem financí Jackem Rostowskim, ve které Sikorski poměrně ostře zhodnotil aktuální stav americko-polského spojení. Polský ministr zahraničí se o bezpečnostních vztazích se Spojenými státy vyjádřil jako o „bezpečných [a] dokonce škodlivých, neboť Polsku dodávají mylný pocit bezpečí“¹⁸⁷. Nahrávka z ledna 2014, pronesená během soukromém rozhovoru, sice nevyjadřuje oficiální postoj ministra Sikorského ani polské vlády, ale nasvědčuje tomu, že mezi nejvyššími polskými představiteli panují pochyby o ochotě bránit Polsko proti eventuální agresi.

Spojené státy by tak měly přijmout taková opatření, kterými by adekvátně reagovaly na vzniklé napětí, tedy například posílit svoji vojenskou přítomnost v oblasti. Právě takový krok by nejen ujistil Polsko o přetrvávající podpoře, ale také přesvědčil Rusko, že Spojené státy jsou ochotny dále garantovat všechny své spojenecké závazky a jsou připraveny angažovat se v evropských záležitostech.

3.6.2. Energetická bezpečnost

Podle konceptu bezpečnosti kodaňské školy lze jako jeden ze zdrojů bezpečnostních hrozeb označit také oblast energetiky a souvisejících problémů, které mají přímý vliv na bezpečnost státu¹⁸⁸. V případě Polska znamená právě nutnost dovážet strategické suroviny jako je ropa či plyn ze zahraničí poměrně vážné bezpečnostní riziko. Polská spotřeba zemního plynu je pokrývána ze zahraničních zdrojů asi ze tří čtvrtin, z celkového ročního objemu importu pak zhruba 80% všech

¹⁸⁷ „Tapes Said to Reveal Polish Minister Disparaging U.S. Ties“, *The New York Times* (22. 6. 2014), http://www.nytimes.com/2014/06/23/world/europe/tapes-said-to-reveal-polish-minister-disparaging-us-ties.html?_r=0 (ověřeno k 31. 7. 2014)

¹⁸⁸ Šárka Waisová, „Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti - Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu“, *Mezinárodní vztahy* (Vol. 39, No.3, 2004), <http://mv.iir.cz/article/view/124> (ověřeno k 1. 8. 2014)

dodávek tvoří ty z Ruska¹⁸⁹. Ještě větší závislost na ruském importu vykazuje Polsko v případě ropy, kdy téměř celou svoji potřebu (čísla se každoročně pohybují kolem 90%¹⁹⁰) kryje prostřednictvím ruských zdrojů.

Přestože se především v posledních letech Polsko snaží diverzifikovat energetické zdroje a v rámci svého energetického mixu posílit zastoupení obnovitelných zdrojů energie¹⁹¹, klasické zdroje jako je ropa a zemní plyn nadále tvoří jeho významnou, a pro polský průmysl nezbytnou, část. Zprvu velmi optimistické odhady týkající se možných zásob tzv. břidlicového plynu v Polsku se po provedení prvních průzkumných vrtů, ke kterým získaly licence především americké společnosti, hovořící o zásobách pokrývajících polskou spotřebu na více než 100 let¹⁹², ustálily na odhadovaných 346 až 768 miliardami metrů krychlových zemního plynu¹⁹³. V případě těžby by tato zásoba Polsku při průměrné roční spotřebě 15 miliard metrů krychlových vystačila dvacet až padesát let.

Těžba břidlicového plynu se však řadí k technologicky náročným odvětvím a její zahájení v Polsku se tak několik let odkládá. Spojené státy, které ročně vytěží celkem 40% z úhrnné světové těžby břidlicového plynu¹⁹⁴, patří k průkopníkům tohoto způsobu extrakce zemního plynu. Participace amerických firem disponujících pokročilými technologiemi na těžbě polských zásob tak představuje významný faktor pro snížení energetické závislosti na importu z Ruska.

Ten se především s ohledem na skutečnost, že v největších ruských energetických firmách jako jsou Gazprom a Rosněft drží ruský stát majoritní podíl akcií, stává pro Polsko rizikovým. Dodávky zemního plynu či ropy se jednoduše

¹⁸⁹ Jack Sharpless, „Russian-Polish energy security relations: A case of threatening dependency, supply guarantee, or regional energy security complex dynamics?“, *Political Perspectives (Vol. 6, 2012)*, http://www.academia.edu/1820416/Russian-Polish_energy_security_relations_A_case_of_threatening_dependency_supply_guarantee_or_regional_energy_security_complex_dynamics (ověřeno k 1. 8. 2014)

¹⁹⁰ ibid.

¹⁹¹ „Poland – country analysis note“, *U.S. Energy Information Administration*, <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=pl> (ověřeno k 1. 8. 2014)

¹⁹² „Zasoby gazu łupkowego w Polsce“, *Polskie Łupki (28. 12. 2012)*, <http://www.polskielupki.pl/gaz-lupkowy-w-polsce/zasoby> (ověřeno k 1. 8. 2014)

¹⁹³ ibid.

¹⁹⁴ „North America leads the world in production of shale gas“, *U.S. Energy Information Administration*, <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=13491> (ověřeno k 1. 8. 2014)

mohou stát nástrojem ruské politiky, což se již v minulosti během několika tzv. plynových krizí projevilo například na Ukrajině.

Pomoc Spojených států v polské snaze o snížení závislosti na ruských zdrojích spočívá také v možnosti dodávek zkapalněného zemního plynu. Importu ze Spojených států je však podmíněn výstavbou tzv. LNG terminálu, který se od roku 2010 buduje v polském Świnoujściu¹⁹⁵ a jehož dokončení je plánováno na rok 2015¹⁹⁶. V prvních letech po otevření terminálu bude do Polska importován plyn z Kataru, později se však počítá s dodávkami ze Spojených států¹⁹⁷. Snížení energetické závislosti Polska na Ruska tak představuje další oblast, ve které se Spojené státy mohou aktivně angažovat ve prospěch svého polského partnera.

¹⁹⁵ Andrzej Kublik, „Spokojnie, Polska ma duze zapasy gazu ziemnego“, *Gazeta Wyborcza* (3. 3. 2014), http://wyborcza.biz/biznes/1,100897,15560696,Spokojnie_Polska_ma_duze_zapasy_gazu_ziemnego.html (ověřeno k 1. 8. 2014)

¹⁹⁶ „Weaning Poland off Russian gas“, *The Economist* (4. 4. 2014), <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2014/04/poland-and-russia> (ověřeno k 1. 8. 2014)

¹⁹⁷ Henning Gloystein, „EU gas imports from Russia could drop a quarter by 2020“, *Reuters* (9. 4. 2014), <http://www.reuters.com/article/2014/04/09/us-ukraine-crisis-gas-idUSBREA3818J20140409> (ověřeno k 1. 8. 2014)

Závěr

Zahraniční politika Spojených států amerických má výrazný dopad na světové dění. Její tvorba je tak ovlivněna celou řadou faktorů, které jsou externí i interní povahy a v čase a vzhledem k okolnostem se mohou i modifikovat a přizpůsobovat. Existují však také faktory, které jsou svojí podstatou stálé a mění se pouze intenzita, s jakou se projeví v konkrétních případech.

Polsko představuje příklad země, se kterým Spojené státy pojí úzké vazby budované na několika základních elementech. Mezi ty nejdůležitější patří historická revoluční zkušenost, díky níž se vytvořila pouta mezi americkými a polskými elitami. Nechala také vzniknout základnímu hodnotovému nastavení obou národů, které předurčuje Spojené státy a Polsko ke sdílení těchto hodnot a determinuje jejich příslušnost ke stejnému civilizačnímu okruhu. Ten ovlivňuje i principy politického a společenského uspořádání státu, což může být v případě Spojených států a Polska doloženo podobností ústav přijatých shodně na konci osmnáctého století.

Dalším faktorem, který má dopad na formování americké zahraniční politiky vůči Polsku, je existence početné polské menšiny ve Spojených státech a jejího zájmu na prohlubování a upevňování americko-polských vazeb. Vzhledem ke skutečnosti, že v některých oblastech Spojených států tvoří Američané polského původu významnou část elektorátu, lze nalézt vliv americké Polonie i na americkou zahraniční politiku, konkrétně pak především v otázce vízové povinnosti.

Americká zahraniční politika vůči Polsku je utvářena také s ohledem na moderní historii vzájemných vztahů, přičemž přímý vliv má pak především období po pádu železné opony, během kterého se formovaly výchozí premisy pro její současnou podobu. Právě v devadesátých letech se upevnilo americko-polské spojení, které pomohlo Polsku při začlenění do struktur Severoatlantické aliance za přispění Spojených států amerických.

Současnou americkou zahraniční politiku vůči Polsku pak ovlivnily vnější faktory, výrazně například změna mezinárodněpolitické situace související

s teroristickými útoky 11. září. Následný vývoj zahrnující americkou vojenskou intervenci v Afghánistánu a invazi do Iráku představuje významný faktor, který měl dopad na americký přístup k Polsku, které se účastnilo se obou operací a podporovalo tak Spojené státy nejen politicky, ale i vojensky.

Strategické partnerství mezi Spojenými státy a Polskem, ke kterému přispěla i polská angažovanost ve výše zmíněných konfliktech, procházelo dynamickým vývojem především v souvislosti s americkými plány na umístění části systému protiraketové obrany na polském území. Jejich modifikace způsobená změnou americké administrativy a jejího nového přístupu k této otázce se stala součástí trendu, jakým se ubírá v posledních letech i americká zahraniční politika vůči Polsku jako celek.

Faktorem, který rovněž ovlivňuje její vývoj, je přístup Spojených států k Rusku, konkrétně jeho proměna iniciovaná prezidentem Obamou a aktuální dění ve východní Evropě. Americko-ruské vztahy a jejich vývoj v posledních letech determinoval částečně také kroky Spojených států ve vztahu k Polsku, především pak v již zmiňované oblasti protiraketové obrany. Za polskou reakci vůči tomuto vývoji lze považovat větší důraz na vlastní evropskou politiku a upevňování pozice v rámci Evropské unie.

Pro Poláky je významným tématem, dlouhodobě rezonujícím ve vzájemných vztazích, změna režimu vízové povinnosti. V tomto bodě se politika Spojených států rozchází se zájmy Polska, jehož představitelé opakovaně otázku vízové povinnosti otevírají při oficiálních i neoficiálních příležitostech. Její brzké vyřešení by bezpochyby přispělo k posílení vzájemné důvěry a zmírnění kritických hlasů upozorňujících na rozdílnost v americkém přístupu k evropským zemím ve věci vízového režimu. Dalším důležitým aspektem ve vzájemných vztazích je také polská energetická bezpečnost, ke které mohou Spojené státy do určité míry přispět.

Americká zahraniční politika vůči Polsku se vyvíjí s ohledem na zmiňované faktory, které s větší či menší mírou intenzity působí jak ve fázi její formulace, tak později zavedení do praxe. Historické vazby Spojených států a Polska představují

základ, na kterém lze budovat dlouhodobé a pevné partnerství umožňující prohlubování vzájemných vztahů.

K definování současné americké zahraniční politiky vůči Polsku však přispívají i aktuální otázky v dvoustranné i mezinárodní dimenzi. Její vývoj ovlivňuje mimo jiné celková orientace Spojených států, které těžiště svého strategického zájmu částečně přesouvaly, z politických i ekonomických důvodů, z Evropy do Asie. Spolu s redukcí americké angažovanosti v evropských záležitostech logicky přišla i změna v politice vůči Polsku. To sice nadále představuje důležitého amerického partnera, ale s ohledem na stabilizovanou politickou, ekonomickou i bezpečnostní situaci v Evropě již nevyžadovalo pozornost ve stejné míře, jako například v devadesátých letech. Stupňující se napětí ve východní Evropě však představuje nový impuls pro eventuelní přehodnocení dosavadní politiky.

Americká zahraniční politika vůči Polsku se tak za stávajících podmínek bude dále vyvíjet s ohledem na snahu udržet velmi dobré vzájemné vztahy a prohlubovat americko-polskou spolupráci. Politicky stabilní, ekonomicky silné a celkově soběstačné Polsko umožní Spojeným státům orientovat se na ty oblasti, které vyžadují americkou pozornost.

I přes změny v americké zahraniční politice, které je možné sledovat v posledních letech, lze předpokládat, že se americko-polské vztahy budou nadále pozitivně rozvíjet. Spojené státy jako světová velmoc musí své zájmy pragmaticky vyvažovat, čemuž se nelze vyhnout ani v případě Polska. To však i v budoucnu zůstane důležitým spojencem v oblasti, neboť Spojené státy a Polsko pojí pevné vazby, ať už z hlediska historického, či s ohledem na již zmiňovanou početnou polskou menšinu žijící na území Spojených států.

Vývoj americké zahraniční politiky vůči Polsku v obecné rovině dobře ilustruje, že na tvorbu zahraniční politiky působí několik faktorů, které se v průběhu času mohou se zvyšující se a klesající intenzitou projevovat na výsledném postoji Spojených států. Důvodem změn podoby této politiky mohou být rozdílné přístupy jednotlivých administrativ či dynamicky se vyvíjející mezinárodněpolitická situace.

Zahraniční politika představuje komplexní soubor strategií dané země, jejímž primárním cílem je prosazování národních zájmů. Spolehlivý evropský spojenec v podobě Polska pro Spojené státy bude i nadále představovat partnera v mnoha oblastech spolupráce. Právě za výrazné americké asistence se Polsko transformovalo do dnešní podoby, díky které se nutnost americké angažovanosti v polských záležitostech mohla omezit na stávající podobu.

Stále tak platí, že Spojené státy a Polsko váže pevné spojenectví podpořené také členstvím obou zemí v Severoatlantické alianci zajišťující politicko-bezpečnostní rámec transatlantického prostoru a jejích členů. Lze tedy předpokládat, že i nadále bude Polsko patřit k blízkým americkým spojencům, vzhledem k čemuž se bude formulovat i zahraniční politika Spojených států.

Summary

This doctoral thesis deals with the topic of American foreign policy towards Poland, its key factors, tendencies and developments. The United States has played an important role in the international affairs and the formulation of the foreign policy towards a particular country represents a topic for further research.

The main purpose of the thesis is to identify the factors that have an impact on the American foreign policy and to determine their nature and cause. The goal of this thesis is also to study tendencies of the U.S. foreign policy during the time. The changes in its shape are examined in order to identify the most important reasons for such development and enabled the main tendencies to be described.

The factors influencing the foreign policy of the United States towards Poland can be divided according to their nature and according to the level of impact they have had on the U.S. policy and generally on the U.S.-Polish relations. The history of mutual relations encompasses not only the development itself, but also the origin of the basis on which the American foreign policy stands today.

Among these factors, it is important to mention common revolutionary experience that both the American and the Polish nations went through in the past. Since the American Revolution the U.S.-Polish ties have been established and formed to the current state. The American foreign policy has been developed with regard to the external factors such as important historical events as well as internal factor, e.g. the focus of particular administrations and their priorities in the foreign policy agenda.

Since 2001, the course of events has determined the U.S. approach towards Poland and has been significantly influenced by two conflicts - in Afghanistan and Iraq. The issue of stationing parts of the U.S. missile defense system and rising Russian concerns in this matter also affected American approach towards Poland. Poland has always been considered as one of the most important American partners and it can be supposed the U.S.-Polish partnership will continue and further develop also in the future.

Seznam literatury a elektronických zdrojů

knihy

Andrzej Chwalba, *III Rzeczpospolita: Raport Specjalny* (Krakow: Wydawnictwo Literackie, 2005)

Andrzej Chwalba, *Historia Polski 1795-1918* (Krakow: Wydawnictwo Literackie, 2001)

Anita Krystyna Shelton, *The Democratic Idea in Polish History and Historiography* (New York: Columbia University Press, 1989)

Debra J. Allen, *The Oder-Neisse Line: The United States, Poland, and Germany in the Cold War* (United States: Praeger, 2003)

Edward Lucas, *Nová studená válka: Kdo zvítězí v novém konfliktu mezi Východem a Západem?* (Praha: Mladá fronta, 2008)

George Sanford, *Katyn and the Soviet Massacre of 1940: Truth, Justice and Memory* (London: Routledge Taylor&Francis Group, 2005)

Jan Hodač a Petr Strejček, *Politika Ruské federace v postsovětském prostoru a střední Evropě* (Brno: Masarykova univerzita, 2008)

Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, (Long Grove: Waveland Press, 2010)

Longin Pastusiak, *Prezydenci amerykańscy wobec spraw Polski* (Warszawa: Bellona, 2003)

Louis Henkin a Albert Rosenthal, eds. *Constitutionalism and Rights: The Influence of the United States Constitution Abroad* (New York: Columbia University Press, 1990),

Madeleine Albrightová, *Madeleine* (Praha: Nakladatelství Práh, 2003)

Marceli Kosman, *Dějiny Polska* (Praha: Nakladatelství Karolinum, 2011)

Norman Davies, *Heart of Europe: A Short History of Poland* (Oxford: Oxford University Press, 1986)

Norman Davies, *God's Playground: History of Poland (Volume I – The Origins to 1795)* (New York: Columbia University Press, 1982)

Norman Davies, *God's Playground: a history of Poland in two volumes (Volume 2, 1795 to the present)* (New York: Columbia University Press, 1982)

Janus Justyński, *The Origin of Human Rights (Proceedings at the Seminar May 3-5, 1991)* (Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 1991)

Joseph Nye, *Soft Power: The Means to Success in the World Politics* (New York : PublicAffairs, 2004)

Robert Gilpin, „The Rise of American Hegemony," in *Two Hegemonies: Britain 1846-1914 and the United States 1941-2001* edited by Patrick Karl O'Brien and Armand Clesse (Aldershot: Ashgate Publishing, Ltd., 2002)

Roman Kuźniar a Krzysztof Szczepanik, *Polityka zagraniczna RP 1989-2002* (Warszawa: Askon, 2002)

články:

Agnieszka Cianciara, „Eastern Partnership – opening a new chapter of Polish Eastern policy and the European Neighbourhood Policy“, *The Institute of Public Affairs* (No. 4, June, 2008),

<http://pdc.ceu.hu/archive/00003831/01/6836313080210145001213793194.pdf>

(ověřeno k 24. 7. 2014)

Andrzej Kublik, „Spokojnie, Polska ma duze zapasy gazu ziemnego“, *Gazeta Wyborcza* (3. 3. 2014),

http://wyborcza.biz/biznes/1,100897,15560696,Spokojnie_Polska_ma_duze_zapasy_gazu_ziemnego.html (ověřeno k 1. 8. 2014)

Anne Applebaum, „Letting Europe Drift“, *The Washington Post*, 22. 9. 2009,

http://articles.washingtonpost.com/2009-09-22/opinions/36861275_1_missile-defense-obama-campaign-president-obama (ověřeno k 3. 11. 2012)

Casimir Lenard, „Historic Role of Polish American Congress in U.S.-Polish Relations“,

<http://www.pac1944.org/history/CasPaper.pdf> (ověřeno k 17. 6. 2012)

Davis Hudson, „Day 1 – The President Touches Down in Poland, Starting Four-Day Trip to Europe“, *The White House* (3.6.2014),

<http://www.whitehouse.gov/blog/2014/06/03/day-1-president-touches-down-poland-starting-four-day-trip-europe> (ověřeno k 31. 7. 2014)

David Remnick, „Watching the Eclipse“, *The New Yorker* (August 11, 2014 Issue), http://www.washingtonpost.com/world/national-security/us-russia-violated-1987-nuclear-missile-treaty/2014/07/28/66496aa2-16b5-11e4-88f7-96ed767bb747_story.html (ověřeno k 5. 8. 2014)

Deb Riechmann, „U.S. Releases Satellite Images To Back Up Claims Russia Fired Rockets Into Ukraine“, *The World Post* (27. 7. 2014), http://www.huffingtonpost.com/2014/07/27/russia-ukraine-satellite_n_5625253.html (ověřeno k 5. 8. 2014)

Doug Bandow, „Is Poland’s Alliance with America „Worthless“?“, *The National Interest* (25. 6. 2014), <http://nationalinterest.org/feature/poland%E2%80%99s-alliance-america-worthless-10748> (ověřeno k 31. 7. 2014)

Doug Bandow, „Washington Should Not Defend Ukraine or Expand NATO: U.S. Should Shift Responsibility For Europe’s Defense to Europe“, *Cato Institute* (7.4.2014), <http://www.cato.org/publications/commentary/washington-should-not-defend-ukraine-or-expand-nato-us-should-shift> (ověřeno k 31. 7. 2014)

Greg Bruno, „National Missile Defense: A Status Report“, *Council on Foreign Relations* (17. 9. 2009), <http://www.cfr.org/defense-strategy/national-missile-defense-status-report/p18792#p1> (ověřeno k 5. 11. 2012)

Halford J. Mackinder, „The Geographical Pivot of History“, *The Geographical Journal*, Vol. 23, No. 4 (Apr., 1904), pp. 421-437, <http://www.jstor.org/stable/1775498> (ověřeno k 2. 3. 2012)

Henning Gloystein, „EU gas imports from Russia could drop a quarter by 2020“, *Reuters* (9. 4. 2014), <http://www.reuters.com/article/2014/04/09/us-ukraine-crisis-gas-idUSBREA3818J20140409> (ověřeno k 1. 8. 2014)

Jack Donnelly, „Realism and International Relations“, *Library of Congress*, <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam032/99053676.pdf> (ověřeno k 2. 3. 2012)

Jack Sharpless, „Russian-Polish energy security relations: A case of threatening dependency, supply guarantee, or regional energy security complex dynamics?“, *Political Perspectives* (Vol. 6, 2012), http://www.academia.edu/1820416/Russian-Polish_energy_security_relations_A_case_of_threatening_dependency_supply_guarantee_or_regional_energy_security_complex_dynamics (ověřeno k 1. 8. 2014)

Jim Nichols, „Russia-Georgia Conflict in August 2008: Context and Implications for U.S. Interest“, *Congressional Research Service* (3. 3. 2009), <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34618.pdf> (ověřeno k 6. 11. 2012)

John J. Mearsheimer, „Structural Realism“, *The University of Chicago*,
<http://mearsheimer.uchicago.edu/> (ověřeno k 2. 3. 2012)

John S. Duffield, „NATO's Function after the Cold War“, *Political Science Quarterly*
(Vol. 109, No.5, Winter 1994-1995), <http://www.jstor.org/stable/2152531> (ověřeno k
16. 10. 2012)

Jonathan Eyal, „NATO's Enlargement: Anatomy of a Decision“, *International Affairs*
(*Royal Institute of International Affairs 1944-*), Vol. 73, No. 4 (Oct., 1997), str. 695-
719, <http://www.jstor.org/stable/2624464>(ověřeno k 17. 10. 2012)

Jonathan Haslam, „Russia's Seat at the Table: A Place Denied or a Place Delayed?“,
International Affairs (*Royal Institute of International Affairs 1944-*), Vol. 74, No. 1
(Jan., 1998), str. 119-130, <http://www.jstor.org/stable/2624670> (ověřeno k 17. 10.
2012)

Julianne Smith, „The NATO-Russia Relationship: Defining moment, or Déja Vu?“,
Centre for Strategic and International Studies,
http://csis.org/files/media/csis/pubs/081110_smith_natorussia_web.pdf
(ověřeno k 5. 11. 2012)

Karen DeYoung, „Ukraine crisis resurrects Cold War ghosts as U.S. warns Russia,
Poland appeals to NATO“, *The Washington Post* (3. 3. 2014),
[http://www.washingtonpost.com/world/national-security/sanctions-on-russia-
highly-likely-if-it-doesnt-withdraw-from-ukraine-state-dept-
says/2014/03/03/d4d3885a-a300-11e3-84d4-e59b1709222c_story.html](http://www.washingtonpost.com/world/national-security/sanctions-on-russia-highly-likely-if-it-doesnt-withdraw-from-ukraine-state-dept-says/2014/03/03/d4d3885a-a300-11e3-84d4-e59b1709222c_story.html) (ověřeno
k 31. 7. 2014)

Karl-Heinz Kamp, „NATO's 2014 Summit Agenda - Research Paper“, *Institute of*
European Studies (No.97, September 2013),
[http://www.ies.be/files/private/12%29%20Kamp%20-
%20NATO%27s%202014%20Summit%20Agenda.pdf](http://www.ies.be/files/private/12%29%20Kamp%20-%20NATO%27s%202014%20Summit%20Agenda.pdf) (ověřeno k 31. 7. 2014)

Katharine Garstka, „U.S. Polish Immigration Patterns Before WWI“, *Suite 101*.
<http://suite101.com/article/us-polish-immigration-patterns-before-wwi-a173489>
(ověřeno k 14. 6. 2012)

Krzysztof Szczerski, *Podmiotowość geopolityczna: Studia nad polską polityką*
zagraniczną (Warszawa: KSAP, 2009),
www.ksap.gov.pl/ksap/file/publikacje/5_podmiotowosc.pdf (ověřeno k 16. 6. 2012)

Magdalena Jensen, „US Election – the Polish-American Vote“, *The News.pl* (28. 10.
2008) <http://www.freerepublic.com/focus/f-news/2117755/posts> (ověřeno k 1. 10.
2012)

Maria Wągrowka, „Udział Polski w interwencji zbrojnej i misji stabilizacyjnej w Iraku“, Centrum Stosunków Międzynarodowych,
http://csm.org.pl/fileadmin/files/Biblioteka_CSM/Raporty_i_analizy/2004/Maria%20W%C4%85growka_Udzia%C5%82%20Polski%20w%20interwencji%20zbrojnej%20i.pdf (ověřeno k 20. 10. 2012)

Matthew Lloyd Adams, „Herbert Hoover and the Organization of the American Relief Effort in Poland (1919-1923)“, *European Journal of American Studies*,
<http://ejas.revues.org/7627> (ověřeno k 10. 9. 2012)

Matthew Magda, „Poles in Pennsylvania“, *Pennsylvania Historical & Museum Commission*,
<http://www.portal.state.pa.us/portal/server.pt/community/groups/4286/poles/471930> (ověřeno k 14. 6. 2012)

Maureen Down, „Solidarity's Envoy; Bush Give Walesa Medal of Freedom“, *The New York Times* (14. 11. 1989), <http://www.nytimes.com/1989/11/14/world/solidarity-s-envoy-bush-give-walesa-medal-of-freedom.html> (ověřeno k 16. 10. 2012)

Michael Cox, „The Necessary Partnership? The Clinton Presidency and post-Soviet Russia“, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, Vol. 70, No. 4 (Oct., 1994), <http://www.jstor.org/stable/2624551> (ověřeno k 20. 10. 2012)

Michael R. Gordon, „U.S. Says Russia Tested Missile, Despite Treaty“, *The New York Times* (29. 1. 2014), http://www.nytimes.com/2014/01/30/world/europe/us-says-russia-tested-missile-despite-treaty.html?_r=0 (ověřeno k 5. 8. 2014)

Michael Weiss, „Can Radek Sikorski Save Europe?“, *Foreign Policy* (30. 4. 2014),
http://www.foreignpolicy.com/articles/2014/04/30/can_radek_sikorski_save_europe_poland_russia_ukraine (ověřeno k 31. 7. 2014)

Natalja Lebedeva, „Katyn Massacre“, Princeton University,
http://press.princeton.edu/chapters/pons/s5_9143.pdf (ověřeno k 14. 9. 2012)

Paul Richter, „U.S. 'deeply concerned' about Russian military exercise“, *Los Angeles Times* (4. 8. 2014), <http://www.latimes.com/world/europe/la-fg-russia-ukraine-us-warning-20140804-story.html> (ověřeno k 5. 8. 2014)

Paul Lewis, „MH17: Obama says Putin 'directly responsible' for investigators' safety“, *The Guardian* (21. 7. 2014), <http://www.theguardian.com/world/2014/jul/21/mh17-obama-putin-responsible-investigators-safety> (ověřeno k 31. 7. 2014)

Pavel Felgenhauer, „Stationing of Patriot Missiles Near Russian Border in Poland Threatens US-Russia Relations“, The Jamestown Foundation (January 2010), [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=35941](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=35941) (ověřeno k 1. 11. 2012)

Peter Nicholas, „Hillary Clinton Tacks Right of Obama on Foreign Policy“, *The Wall Street Journal* (31. 3. 2014), <http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702304026304579453720053676130> (ověřeno k 31. 7. 2014)

Philip L. Barbour, „The Identity of the First Poles in America“, *The William and Mary Quarterly*, Third Series, Vol. 21, No. 1 (Jan., 1964): 77-92, <http://www.jstor.org/stable/1923357> (ověřeno k 14. 6. 2012)

Richard Balmforth, „No room for 'Nyet' in Ukraine's Crimea vote to join Russia“, *Reuters* (16. 1. 2014), <http://www.reuters.com/article/2014/03/11/us-ukraine-crisis-referendum-idUSBREA2A1GR20140311> (ověřeno k 31. 7. 2014)

Rudiger Ahrend, „Russia's Post-Crisis Growth: Its Sources and Prospects for Continuation“, *Europe-Asia Studies* (Vol. 58, No. 1, January, 2006), <http://www.jstor.org/stable/20451162> (ověřeno k 4. 11. 2012)

Sally McNamara, „The Polish-American Relationship: Strengthening and Deepening the Alliance“, *Backgrounder* (Published by the Heritage Foundation), 27. 2. 2007, <http://www.heritage.org/research/reports/2007/02/the-polish-american-relationship-deepening-and-strengthening-the-alliance> (ověřeno k 20. 10. 2012)

Thaddeus C. Radzilowski, „Polish emigration before 1914“, *The Piast Institute*, http://www.piastinstitute.org/assets/library/polish_emigration_before_1914_radzilowski_t.PDF (ověřeno k 14. 6. 2012)

Thaddeus C. Radzilowski, Dominik Stecula, „Polish Americans Today“, *Piast Institute*, <http://apacouncil.info/docs/PolishAmericansToday-PiastInst.pdf> (ověřeno k 2. 11. 2012)

Thomas L. Friedman, „Who Will Influence Whom?“, *The New York Times* (26. 4. 2014), http://www.nytimes.com/2014/04/27/opinion/sunday/friedman-who-will-influence-whom.html?_r=0 (ověřeno k 31. 7. 2014)

Thomas Karako, „Putin's Treaty Problem: The Lessons of Russia's INF Treaty Violations“, *Centre for Strategic & International Studies* (29. 7. 2014), <http://csis.org/publication/putins-treaty-problem-lessons-russias-inf-treaty-violations> (ověřeno k 31. 7. 2014)

Šárka Waisová, „Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti - Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu“, *Mezinárodní vztahy* (Vol. 39, No.3, 2004), <http://mv.iir.cz/article/view/124> (ověřeno k 1. 8. 2014)

Vendula Vespalcová, Břetislav Dančák, „Průběh a důsledky vyjednávání Polska se Spojenými státy americkými o protiraketové obraně“, *Central European Political Studies Review* (Volume XIV, Issue 2–3, pp. 337–355), <http://www.cepsr.com/dwnld/vespalcovadancak-clanek20120207.pdf> (ověřeno k 2. 11. 2012)

internetové zdroje:

„1924 Immigration Act“, *University of Washington – Bothell*, http://library.uwb.edu/guides/USimmigration/1924_immigration_act.html (ověřeno k 16. 6. 2012)

„2+4 Talks and the Reunification of Germany, 1990“, U.S. Department of State Archive, <http://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/pcw/108224.htm> (ověřeno k 20. 10. 2012)

„2008 Presidential Elections: 2008 Electoral College Results“, National Archives and Record Administration, <http://www.archives.gov/federal-register/electoral-college/2008/election-results.html> (ověřeno k 2. 11. 2012)

„400th Anniversary of the Arrival of the First Polish Settlers in America on October 1, 1608“, Polish-American Centre, <http://www.polishamericancenter.org/FirstSettlers.html> (ověřeno k 14. 6. 2012)

„A Guide to the United States' History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1776: Poland“, U.S. Department of State: Office of the Historian, <http://history.state.gov/countries/poland#recognition> (ověřeno k 10. 9. 2012)

„Afghanistan troop numbers data: how many does each country send to the Nato mission there?“, *The Guardian*, 22. 6. 2011, <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2009/sep/21/afghanistan-troop-numbers-nato-data> (ověřeno k 20. 10. 2012)

„Agreement between the government of the United States of America and the government of the Republic of Poland concerning the deployment of ground-based ballistic missile defense interceptors in the territory of the Republic of Poland“, Nuclear Threat Initiative,

http://www.nti.org/media/pdfs/StateandPolandandMissileIntercept2008.pdf?_id=1316627913 (ověřeno k 1. 11. 2012)

„Allies React to U.S. Missile U-Turn“, *The Wall Street Journal* (18. 9. 2009),
<http://online.wsj.com/article/SB125317801774419047.html> (ověřeno k 2. 11. 2012)

„American Isolationism in the 1930s“, U.S. Department of State: Office of the Historian, <http://history.state.gov/milestones/1937-1945/AmericanIsolationism>
(ověřeno k 10. 9. 2012)

„An Open Letter To The Obama Administration From Central And Eastern Europe“,
Radio Free Europe – Radio Liberty (16. 7. 2009),
http://www.rferl.org/content/An_Open_Letter_To_The_Obama_Administration_From_Central_And_Eastern_Europe/1778449.html (ověřeno k 7. 11. 2012)

„Ballistic missile defence“, *North Atlantic Treaty Organization*,
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49635.htm (ověřeno k 31. 7. 2014)

„Comprehensive Review of U.S. - East European Relations“, George Bush Presidential Library and Museum, <http://bushlibrary.tamu.edu/research/pdfs/nsr/nsr4.pdf>
(ověřeno k 20. 10. 2012)

„Crude Oil (petroleum); Dated Brent Daily Price“, Index Mundi,
<http://www.indexmundi.com/commodities/?commodity=crude-oil-brent&months=300> (ověřeno k 4. 11. 2012)

„Declaration on Strategic Cooperation Between the United States of America and the Republic of Poland“, Council on Foreign Relations,
<http://www.cfr.org/poland/declaration-strategic-cooperation-between-united-states-america-republic-poland/p16991> (ověřeno k 1. 11. 2012)

„Diplomat: Issue of NATO base in Poland might be discussed at Alliance summit this fall“, *KyivPost* (6. 6. 2014), <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/diplomat-issue-of-nato-base-in-poland-might-be-discussed-at-alliance-summit-this-fall-350941.html> (ověřeno k 31. 7. 2014)

„Electronic System for Travel Authorization“, U.S. Customs and Border Protection,
http://cbp.gov/xp/cgov/travel/id_visa/esta/ (ověřeno k 2. 2. 2013)

„Executive Order 13660—Blocking Property of Certain Persons Contributing to the Situation in Ukraine“, *Federal Register* Vol. 79 No. 46 (March, 10, 2014) [online]
Dostupné z: http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/ukraine_eo.pdf (ověřeno k 31. 7. 2014)

„Five Eastern European presidents head to Georgia“, *USA Today* (12. 8. 2008),
http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2008-08-12-presidents-georgia_N.htm
(ověřeno k 6. 11. 2012)

„General Thaddeus Kosciuszko 1746 – 1817 Hero of America and Poland“, Polish American Centre, <http://www.polishamericancenter.org/Kosciuszko.htm> (ověřeno k 12. 6. 2012)

„In Face of U.S. Shift, Europeans Recalibrate“, *The New York Times*, 17. 9. 2009,
http://www.nytimes.com/2009/09/18/world/europe/18europe.html?_r=0
(ověřeno k 3. 11. 2012)

„Iran’s Nuclear and Missile Potential: A Joint Threat Assessment by U.S. and Russian Technical Experts“, EastWest Institute, <http://docs.ewi.info/JTA.pdf> (ověřeno k 6. 11. 2012)

„Kazimierz Pułaski“, Muzeum imienia Kazimierza Pułaskiego w Warce-Winiarach,
http://www.muzeumpulaski.pl/html/kazimierz_pulaski.html (ověřeno k 12. 6. 2012)

„Kazimierz Pułaski“, Polska – Oficjalny portal promocyjny Rzeczypospolitej Polskiej,
<http://www.poland.gov.pl/kazimierz,pulaski,6779.html> (ověřeno k 12. 6. 2012)

„Kirk, Quigley and Schock Move to Reform Visa Waiver Program“, Mark Kirk: U.S. Senator for Illinois, http://www.kirk.senate.gov/?p=press_release&id=613 (ověřeno k 4. 2. 2013)

„Komorowski: Nasi sąsiedzi jeżdżą bez wiz. Obama: Chcę to załatwić za tej kadencji“, *Gazeta Wyborcza* (9.12.2010),
http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,8789326,Komorowski_Nasi_sasi_edzi_jezdza_bez_wiz_Obama_Chce.html (ověřeno k 3. 2. 2013)

„Medvedev threatens US over missile shield“, *The Guardian* (23. 11. 2011),
<http://www.guardian.co.uk/world/2011/nov/23/medvedev-threatens-us-missile-shield> (ověřeno k 11. 12. 2012)

„Mission“, Polish American Congress, <http://www.pac1944.org/org/mission1page.pdf>
(ověřeno k 17. 6. 2012)

„Mission Statement“, U.S. Department of State,
<http://www.state.gov/s/d/rm/index.htm#mission>, (ověřeno k 10. 9. 2012)

„NATO Summit Wales 2014“, *GOV.UK*, <https://www.gov.uk/government/topical-events/nato-summit-wales-cymru-2014> (ověřeno k 31. 7. 2014)

„NATO releases satellite imagery showing Russian combat troops inside Ukraine“, NATO, http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_112193.htm (ověřeno k 1. 9. 2014)

„Next U.S. President to Continue European Missile Defense Project, Agency Chief Says“, Nuclear Threat Initiative, <http://www.nti.org/gsn/article/next-us-president-to-continue-european-missile-defense-project-agency-chief-says/> (ověřeno k 1. 11. 2012)

„New START“, U.S. Department of State, <http://www.state.gov/t/avc/newstart/index.htm> (ověřeno k 7. 11. 2012)

„North America leads the world in production of shale gas“, *U.S. Energy Information Administration*, <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=13491> (ověřeno k 1. 8. 2014)

„Poland – country analysis note“, *U.S. Energy Information Administration*, <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=pl> (ověřeno k 1. 8. 2014)

„Poland: Security for Development“, United States Central Command, <http://www.centcom.mil/poland/> (ověřeno k 20. 10. 2012)

„Poland request more NATO consultations over Russia“, *The Reuters* (3.3.2014), <http://www.reuters.com/article/2014/03/03/us-ukraine-crisis-nato-meeting-idUSBREA221VS20140303> (ověřeno k 31. 7. 2014)

„Poland postpones Iraq withdrawal“, *BBC News*, 27. 12. 2005, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4562838.stm> (ověřeno k 20. 10. 2012)

„Polish American Congress“, Polish American Congress, <http://www.pac1944.org/org/aboutus.htm> (ověřeno k 17. 6. 2012)

„Polish Ancestry“, Polish Ancestry Maps, <http://www.epodunk.com/ancestry/Polish.html> (ověřeno k 17. 6. 2012)

„Polish Missile Defense Plan Puts Poland First“, The German Marshall Fund of the United States, <http://blog.gmfus.org/2012/08/11/polish-missile-defense-plan-puts-poland-first/> (ověřeno k 11. 12. 2012)

„Polish Solidarity Leader Address (Nov.15 1989)“, C-SPAN Video Library, <http://www.c-spanvideo.org/program/9914-1> (ověřeno k 15. 10. 2012)

„Polityka wizowa i sprawa polska“, Biuletyn Migracyjny,
<http://biuletynmigracyjny.uw.edu.pl/dodatek-36-czerwiec-2012/polityka-wizowa-usa-a-sprawa-polska> (ověřeno k 2. 2. 2013)

„President Obama Announces New Sanctions in Key Sectors of Russian Economy“, *U.S. Department of State – Official Blog* (29. 7. 2014),
<http://blogs.state.gov/stories/2014/07/29/president-obama-announces-new-sanctions-key-sectors-russian-economy#sthash.RP3sxA2k.dpuf> (ověřeno k 31. 7. 2014)

„President Woodrow Wilson’s Fourteen Points“, The Avalon Project: Documents in History, Law and Diplomacy (Yale Law School),
http://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp, (ověřeno k 10. 9. 2012)

„Protocol of proceedings and communiqué of Yalta Conference“, FRUS,
<http://digioll.library.wisc.edu/cgi-bin/FRUS/FRUS-idx?type=turn&id=FRUS.FRUS1945Berlinv02&entity=FRUS.FRUS1945Berlinv02.p1778&isize=text> (ověřeno k 1. 10. 2012)

„Radosław Sikorski Minister Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej“, Radek Sikorski (oficjalna strona pořta na Sejm RP), <http://www.radeksikorski.pl/o-mnie/> (ověřeno k 1. 11. 2012)

„Records Relating to the Katyn Forest Massacre at the National Archives“, National Archives, <http://www.archives.gov/research/foreign-policy/katyn-massacre/> (ověřeno k 14. 9. 2012)

„Rekomendacje PISM: Polityka Polski wobec Stanów Zjednoczonych“, *Polski Instytut Spraw Międzynarodowych*, www.pism.pl/files/?id_plik=3012 (ověřeno k 20. 10. 2012)

„Remarks at the Welcoming Ceremony in Warsaw“, George Bush Presidential Library and Museum,
http://bushlibrary.tamu.edu/research/public_papers.php?id=652&year=1989&month=7 (ověřeno k 1. 10. 2012)

„Remarks by President Obama and President Komorowski to U.S. and Polish Armed Forces“, *The White House* (3.6.2014), <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/06/03/remarks-president-obama-and-president-komorowski-us-and-polish-armed-for> (ověřeno k 31. 7. 2014)

„Remarks by President Obama: Hradcany Square, Prague, Czech Republic“, The White House, http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Barack-Obama-In-Prague-As-Delivered (ověřeno k 2. 11. 2012)

„Remarks to Citizens in Hamtramck, Michigan“, George Bush Presidential Library and Museum,
http://bushlibrary.tamu.edu/research/public_papers.php?id=326&year=&month=
(ověřeno k 1. 10. 2012)

„Report to Congressional Committees: NATO - U.S. Assistance to Partnership for Peace (July 2001)“, U.S. Government Printing Office.
<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/GAOREPORTS-GAO-01-734/pdf/GAOREPORTS-GAO-01-734.pdf> (ověřeno k 17. 10. 2012)

„Rodział IV: SEJM I SENAT“, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Tekst uchwalony w dniu 2 kwietnia 1997 r. przez Zgromadzenie Narodowe),
<http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> (ověřeno k 25. 10. 2012)

„Russia's Continuing Support for Armed Separatists in Ukraine and Ukraine's Efforts Toward Peace, Unity, and Stability“, *U. S. Department of State (Press Releases: July 2014)*, <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/07/229270.htm> (ověřeno k 31. 7. 2014)

„Secretary General announces North Atlantic Council to meet following Poland's request for Article 4 consultations“, *NATO*,
http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_107711.htm (ověřeno k 31. 7. 2014)

„Secretary of State John F. Kerry“, *U. S. Department of State*,
<http://www.state.gov/secretary/> (ověřeno k 31. 7. 2014)

„Security Council Condemns, „in Strongest Terms“, Terrorist Attacks on the United States – Press Release SC/7143“, The United Nations Organizations,
<http://www.un.org/News/Press/docs/2001/SC7143.doc.htm> (ověřeno k 20. 10. 2012)

„Security Council Imposes Additional Sanctions on Iran, Voting 12 in Favour to 2 Against, with 1 Abstention“, United Nations Security Council,
<http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sc9948.doc.htm> (ověřeno k 7. 11. 2012)

„Sfałszowane wybory – 19 stycznia 1947 roku“, Instytut pamięci narodowej
<http://www.ipn.gov.pl/portal/pl/203/4427> (ověřeno k 1. 10. 2012)

„Stany Zjednoczone a sprawa Polski w czasie II wojny światowej“, Konflikty.pl: portal historyczno-militarny.
http://www.konflikty.pl/a,1686,II_wojna_swiatowa,Stany_Zjednoczone_a_sprawa_Polski_w_czasie_II_wojny_swiatowej.html (ověřeno k 10. 9. 2012)

„Statement by the North Atlantic Council (15.9.2001)“, NATO,
<http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-124e.htm> (ověřeno k 20. 10. 2012)

„Sustaining U.S. global leadership: Priorities for 21st century defense“, *U.S. Department of Defense*,
http://www.defense.gov/news/defense_strategic_guidance.pdf (ověřeno k 31. 7. 2014)

„Tapes Said to Reveal Polish Minister Disparaging U.S. Ties“, *The New York Times* (22. 6. 2014), http://www.nytimes.com/2014/06/23/world/europe/tapes-said-to-reveal-polish-minister-disparaging-us-ties.html?_r=0 (ověřeno k 31. 7. 2014)

„The Candidates on U.S. Policy toward Russia“, Council on Foreign Relations,
<http://www.cfr.org/us-election-2008/candidates-us-policy-toward-russia/p14946>
(ověřeno k 7. 11. 2012)

„The Tehran Conference, 1943“, U.S. Department of State: Office of the Historian,
<http://history.state.gov/milestones/1937-1945/TehranConf> (ověřeno k 14. 9. 2012)

„The Jews in Poland: Official report of the American and British Investigating“, Cornell University Library,
<http://archive.org/stream/cu31924028644783#page/n3/mode/2up> (ověřeno k 10. 9. 2012)

„The Morgenthau: A Legacy of Service“, Museum of Jewish Heritage.
<http://www.mjhnyc.org/morgenthau/learn.html> (ověřeno k 10. 9. 2012)

„U.S. Code § 1187 Visa waiver program for certain visitors“, Cornell University Law School,
http://www.law.cornell.edu/uscode/uscode08/usc_sec_08_00001187----000-.html (ověřeno k 2. 2. 2013)

„U.S.-Russia Relations: “Reset” Fact Sheet“, The White House,
<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet>
(ověřeno k 7. 11. 2012)

„U. S. Senate Discusses Ukraine Crisis After Kyiv Court Bans Protest Rallies“, Radio Free Europe – Radio Liberty,
<http://www.rferl.org/content/ukraine-protest-ban-euromaidan-court-decision/25231488.html> (ověřeno k 31. 7. 2014)

„Ukraine refuses to sign up to Europe deal“, *The Financial Times* (29.11.2013),
<http://www.ft.com/cms/s/0/2a1380b2-58de-11e3-9798-00144feabdc0.html#axzz38PyvjpKF> (ověřeno k 24.7.2014)

„United Nations Security Council: Resolution 1441 (2002)“, United Nations,
<http://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf> (ověřeno k 25. 10. 2012)

„US 'helped Russia cover up Second World War Katyn Forest massacre'“, *The Independent* (12. 9. 2012), <http://www.independent.co.uk/life-style/history/us-helped-russia-cover-up-second-world-war-katyn-forest-massacre-8122111.html> (ověřeno k 14. 9. 2012)

„Visa Waiver Program“, The Department of State, http://travel.state.gov/visa/temp/without/without_1990.html#vwp (ověřeno k 17. 6. 2012)

„Walesa Makes Historic Speech to Congress: Solidarity Leader Feted By Joint Session; Bush Promises More Aid to Poland“, (*The Harvard Crimson* 16. 11. 1989), <http://www.thecrimson.com/article/1989/11/16/walesa-makes-historic-speech-to-congress/> (ověřeno k 16. 10. 2012)

„Weaning Poland off Russian gas“, *The Economist* (4. 4. 2014), <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2014/04/poland-and-russia> (ověřeno k 1. 8. 2014)

„Wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzone na dzień 21 października 2007“, Wybory do Sejmu, <http://wybory2007.pkw.gov.pl/SJM/PL/WYN/W/index.htm> (ověřeno k 20. 10. 2012)

„Zasoby gazu łupkowego w Polsce“, *Polskie Łupki* (28. 12. 2012), <http://www.polskielupki.pl/gaz-lupkowy-w-polsce/zasoby> (ověřeno k 1. 8. 2014)